

Verslag over de solvabiliteit en de financiële toestand 2018

Loyalis Schade NV

In beweging

jij, je pensioen en **Loyalis**

Inhoud

Inleiding	4
Samenvatting	5
A. Activiteiten en prestaties	10
A.1. Activiteiten	10
A.2. Prestaties op het gebied van verzekering	13
A.3. Prestaties op het gebied van belegging	14
A.4. Prestaties op overig gebied	15
A.5. Overige informatie	15
B. Bestuurssysteem	16
B.1. Algemene informatie over het bestuurssysteem	16
B.2. Deskundigheids- en betrouwbaarheidsvereisten	19
B.3. Risicomanagementsystemen inclusief de beoordeling van het eigen risico en de solvabiliteit	21
B.4. Internecontrolesysteem	24
B.5. Interne auditfunctie	26
B.6. Actuariële functie	26
B.7. Uitbesteding	27
B.8. Overige informatie	27
C. Risicoprofiel	28
C.1. Verzekeringstechnisch risico	30
C.2. Marktrisico	32
C.3. Tegenpartijrisico	37
C.4. Liquiditeitsrisico	41
C.5. Operationeel risico	42
C.6. Overig materieel risico	43
C.7. Overige informatie	43

D. Waardering voor solvabiliteitsdoeleinden	44
D.1. Activa	47
D.2. Technische voorzieningen	52
D.3. Overige schulden	56
D.4. Overige informatie	58
E. Kapitaalbeheer	59
E.1. Eigen vermogen	59
E.2. Solvabiliteitskapitaalvereiste en minimumkapitaalvereiste	63
E.3. Gebruik van de ondermodule aandelenrisico op basis van looptijd bij de berekening van de solvabiliteitskapitaalvereiste	66
E.4. Verschillen tussen de standaard formule en ieder gebruikt intern model	66
E.5. Niet-naleving van de minimumkapitaalvereiste en niet-naleving van de solvabiliteitskapitaalvereiste	66
E.6. Overige informatie	66
Afkortingenlijst	67

Inleiding

Voor u ligt het 'verslag inzake de solvabiliteit en de financiële toestand' van Loyalis Schade NV (hierna, 'Loyalis Schade') over het jaar 2018. Dit rapport is opgesteld conform de Solvency II-richtlijnen en geeft naast de Solvency II-kapitaalpositie per einde 2018 een beschrijving van de activiteiten en resultaten gedurende 2018. Daarnaast beschrijft dit verslag hoe Loyalis Schade invulling geeft aan de waardering van de balansposten, zijn bestuursstelsel, het risicomanagement en het kapitaalbeheer.

Kwantitatieve rapportages

De cijfers in dit rapport zijn in lijn met die uit de jaarrekening 2018, danwel de zogenoemde Quantitative Reporting Templates (QRT's) die op 23 april 2019 bij De Nederlandsche Bank (DNB) zijn ingediend.

De QRT's zijn aan controle onderhevig geweest en opgenomen in het document 'Quantitative reporting templates 2018 Loyalis Schade NV' dat eveneens is gepubliceerd op de website van Loyalis.

Weergave bedragen

Alle bedragen in dit rapport worden, tenzij anders aangegeven, weergegeven in 1.000 euro (€ 000).

Afrondingen

Vanwege afrondingen op gehele duizenden of miljoenen euro, kan de som der delen afwijken van het totaal in de tabellen, en/of afwijken in de onderlinge samenhang.

Normenkader

Het normenkader voor het opstellen van deze rapportage wordt gevormd door de volgende wet- en regelgeving, aangevuld met toelichtingen van de toezichthouder:

- Solvency II Directive (2009/138/EG), artikel 51 en verder
- Gedelegeerde Verordening Solvency II (EU 2015/35), Hoofdstuk 12 en 13
- Uitvoeringsverordening (EU 2015/2450)
- Relevante richtsnoeren van EIOPA, waaronder EIOPA-BoS-15/109 - Richtsnoeren voor rapportage en openbaarmaking
- DNB Guidance bij kwalitatieve SII Preparatory Guidelines rapportage.

Deze rapportage is opgesteld onder verantwoordelijkheid van de directie van Loyalis NV en vrijgegeven voor publicatie op 23 april 2019. De Raad van Commissarissen heeft op 17 april 2019 kennisgenomen van dit rapport.

Samenvatting

Activiteiten

We beschermen inkomens in het geval van arbeidsongeschiktheid. De beleggingen die we beheren om aan onze toekomstige verplichtingen naar klanten te voldoen, laten we verantwoord renderen. We ondersteunen werkgevers om de schadelast te beheersen en bieden preventiediensten aan. We werken samen met een beperkt aantal geselecteerde intermediaire partijen om ons marktaandeel de komende jaren te vergroten.

Strategie

Samen met APG hebben we in 2018 geconcludeerd dat Loyalis het beste verder kan gaan met een nieuwe aandeelhouder. APG heeft de strategie om zich te focussen op pensioen(waarde) en Loyalis Schade wil groeien en verbreden. Na een gedegen vooronderzoek in het eerste halfjaar van 2018 is in het tweede halfjaar een verkooptraject ingezet. In december 2018 is bekendgemaakt dat a.s.r. onze beoogde nieuwe aandeelhouder wordt. De definitieve verkoop van aandelen kan plaatsvinden na goedkeuring van De Nederlandsche Bank.

De komende jaren gaan we de activiteiten van Loyalis Schade verder uitbreiden.

We hebben focus aangebracht in onze dienstverlening:

- De Verzuimverzekering en de Ziektewet-ERD-verzekering bieden we niet langer aan. Bestaande klanten blijven gewoon goed verzekerd tot het einde van de looptijd.
- ERD-schap voor de Ziektewet blijft de voorwaarde voor het afsluiten van een WGA-ERD-verzekering. Deze oplossingen bieden we nu alleen voor werkgevers met meer dan 100 werknemers. Zonder koppeling met een Ziektewet-ERD-verzekering.

Resultaten

Loyalis Schade behaalde over 2018 een mooi resultaat vóór belastingen van bijna € 37 miljoen. De belangrijkste reden hiervoor is een gunstige claimontwikkeling. Aanpassing van het winstbelastingtarief (naar 20,5% in 2021) leidt tot een negatieve bijstelling van het nettoresultaat.

De onrusten op de financiële markten als gevolg van de mogelijke harde Brexit, alsmede dreigende mondiale handelsbeperkingen, zorgden in 2018 voor negatieve effecten op de creditspreads binnen onze beleggingsportefeuille.

De daling van de bedrijfslasten is met name een gevolg van de relatieve afname ten opzichte van de totale verzekeringsactiviteiten.

De solvabiliteit voor Loyalis Schade kwam met 183% (vóór voorgenomen dividend) ruim boven onze interne norm van 150% uit.

Indexatie

In tegenstelling tot voorgaand jaar lieten de beleggingsresultaten, gecorrigeerd voor de oprenting van onze verzekeringsverplichtingen, helaas geen ruimte om toekomstige uitkeringen te kunnen indexeren.

Wilt u meer weten over de manier waarop Loyalis indexatie toepast, kijk dan op onze website www.loyalis.nl/indexatie.

Solide verzekeraar

Loyalis Schade bewaakt zijn solvabiliteit met interne solvabiliteitsmarges die ruim boven de minimum vereisten liggen van DNB. Het netto totaalresultaat van € 26 miljoen wordt toegevoegd aan de overige reserves. Hiermee blijft de solide vermogenspositie onverminderd overeind.

De ontwikkeling van de solvabiliteit kan als volgt worden toegelicht:

	31-12-2018	31-12-2017	Ontwikkeling
Beschikbaar vermogen na dividenduitkering, waarvan:	360.822	318.126	42.696
Tier 1	360.822	318.126	42.696
Tier 3	0	0	0
Solvabiliteitskapitaalvereiste (SCR)	200.882	185.488	15.394
Solvabiliteitsratio	180%	172%	8%

De solvabiliteitsratio (beschikbaar vermogen versus vereist vermogen, oftewel de SCR ratio) onder Solvency II ná dividenduitkering bedraagt ultimo 2018 voor Loyalis Schade NV 180% (2017: 172%) en ligt hiermee boven onze eigen interne norm van 150%. Bij de berekening van het vereiste vermogen maakt Loyalis Schade gebruik van het standaard model.

De SCR ratio kent een inherente volatiliteit omdat bij de berekening vele factoren een rol spelen. In zijn algemeenheid geldt bijvoorbeeld dat de toepassing van regels rondom de verwerking van belastinglatenties, maar ook renteontwikkelingen een bron van volatiliteit zijn. Specifiek voor Loyalis Schade is de SCR ratio met name gevoelig voor de aannames op het gebied van arbeidsongeschiktheidskansen en kansen op het gebied van herintreding van (gedeeltelijk) arbeidsongeschikten.

Voor een nadere kwantificering op dit vlak verwijzen we naar de risicomanagementparagraaf in de jaarrekening en paragraaf C.1. van dit verslag.

Beschikbaar vermogen Loyalis Schade NV € 361 miljoen (2017: € 318 miljoen)

Ons beschikbaar vermogen is net als bij Loyalis Leven volledig op marktwaarden gebaseerd. Het vermogen bestaat voor 100% (2017: 100%) uit Tier 1-kapitaal.

Vereist vermogen Loyalis Schade NV € 201 miljoen (2017: € 185 miljoen)

Het vereist vermogen bestaat voor het grootste deel uit vermogen aan te houden voor marktrisico's en het invaliditeitsrisico met name voor onze arbeidsongeschiktheidsverzekeringportefeuille.

Verliescompenserende belastingeffecten

Bij de totstandkoming van de 2018 cijfers ten aanzien van de verliescompenserende belastingeffecten (LAC DT) is Loyalis Schade NV uitgegaan van de carry back die per ultimo 2018 toegepast kon worden, te weten over het fiscale jaar 2018. Bij Loyalis Schade NV is geen carry forward meegenomen in deze belastingeffecten.

De door de Eerste Kamer aangenomen wetwijziging inzake winstbelastingmaatregelen tariefsverlaging naar 20,5% in 2021 en verkorting van verliesverrekeningstermijn naar 6 jaar zijn verwerkt in de gerapporteerde cijfers voor het jaar 2018.

Reconciliatie IFRS eigen vermogen en SII vermogen

Onderstaande tabel geeft de aansluiting weer tussen het vermogen volgens de jaarrekening en dat volgens Solvency II:

	31-12-2018	31-12-2017
Eigen vermogen IFRS	247.996	237.125
Herwaardering technische voorzieningen (netto)	119.825	96.001
Beschikbaar vermogen Solvency II (SCR) voor dividenduitkering	367.821	333.126
Dividenduitkering	-7.000	-15.000
Beschikbaar vermogen Solvency II (SCR)	360.821	318.126

Ten opzichte van 2017 is het IFRS-vermogen met bijna € 11 miljoen toegenomen als gevolg van het behaalde resultaat over 2018 (ruim € 25 miljoen na vennootschapsbelasting) en een dividenduitkering van € 15 miljoen.

Materiële verschillen in waardering tussen de jaarrekening volgens IFRS-standaarden en die volgens Solvency II alsmede een toelichting hierop, zijn opgenomen in de tabellen bij sectie D van dit verslag.

Solvabiliteitskapitaalvereiste: € 201 miljoen

De solvabiliteitskapitaalvereiste is als volgt samengesteld:

	31-12-2018	31-12-2017
Verzekeringstechnische risico's	190.004	178.682
Marktrisico's	55.308	59.107
Tegenpartijrisico	6.489	8.361
Diversificatie	-41.512	-42.976
Basis Solvabiliteitskapitaalvereiste (B-SCR)	210.290	203.172
Operationeel risico	7.106	7.112
Verliescompensatievermogen van technische voorzieningen	-8.017	-10.475
Verliescompensatievermogen van uitgestelde belastingen	-8.497	-14.321
Solvabiliteitskapitaalvereiste (SCR)	200.882	185.488
Minimumkapitaalvereiste (MCR)	50.220	50.387

Zoals blijkt uit bovenstaande tabel zijn het verzekeringstechnisch risico en het marktrisico materiële risico's voor Loyalis Schade. De stijging van het verzekeringstechnische risico is met name het gevolg van het toegenomen aantal verwachte toekomstige claims op arbeidsongeschiktheidsverzekeringen.

Het marktrisico is in 2018 afgenomen door de verkoop van het infrastructuurbeleggingsfonds. Het tegenpartijrisico is licht afgenomen door lagere banksaldi eind 2018 en verbeterde loan-to-values van de hypotheekportefeuille als gevolg van de gestegen huizenprijzen.

De verklaringen voor de belangrijkste mutaties ten opzichte van 2018 zijn opgenomen in hoofdstuk C.

Een nadere toelichting van de solvabiliteitskapitaalvereiste zijn opgenomen in sectie E2 van dit rapport.

Standaardmodel

De kapitaalvereiste is risicogebaseerd en daarmee een weerspiegeling van de financiële risico's die met het standaardmodel worden berekend. In zijn jaarlijkse risico- en solvabiliteitsbeoordeling, de zogenoemde Own Risk and Solvency Assessment (ORSA), heeft Loyalis Schade de toepasbaarheid van deze standaardformule nader geanalyseerd: Loyalis Schade acht de standaardformule voldoende geschikt.

Governance

Bij de uitwerking van bestuurs- en toezichthoudende verantwoordelijkheden leeft Loyalis Schade maatschappelijk geaccepteerde en gangbare codes na:

- de Gedragscode Verzekeraars van het Verbond van Verzekeraars
- de Gedragscode Verwerking Persoonsgegevens Financiële Instellingen.

De ontwikkelingen in wet- en regelgeving voor het toezicht op verzekeraars (Wet op het Financieel Toezicht (Wft) en Solvency II) worden continu gevolgd en vertaald naar interne beleidsaanpassingen.

Loyalis Schade wordt bestuurd door Loyalis NV. De directie van deze houdstermaatschappij bestaat uit dhr. P. van Wageningen (Chief Executive Officer), dhr. W. Vliex (Chief Financial and Risk Officer) en, tot 1 april 2019, mw. C. Weisscher (Chief Operations Officer).

Loyalis Schade kent in zijn governance structuur een Raad van Commissarissen (RvC) die op basis van complementariteit en collegialiteit onafhankelijk toezicht uitoefent op de directie. De samenstelling van de RvC is afgestemd op de omvang en complexiteit van Loyalis Schade en bestaat ultimo 2018 uit een viertal leden met elk zijn eigen aanvullende expertise.

Risicoprofiel

Loyalis Schade beheerst zijn verzekeringstechnische risico's door een gezonde premiestelling waarbij rekening wordt gehouden met de aanwezige solvabiliteit van Loyalis Schade.

Het beleggingsbeleid van Loyalis Schade kent een aantal fundamentele overtuigingen ofwel 'investment beliefs'. De belangrijkste beliefs zijn integraal balansmanagement, beleggingsrisico wordt beloond, dynamisch beheer van de beleggingsportefeuille, streven naar lage uitvoeringskosten en maatschappelijk verantwoord beleggen.

Loyalis Schade geeft hoge prioriteit aan risicobeheersing, ook op het gebied van beleggingen:

- Loyalis Schade werkt binnen de gestelde wettelijke kaders, inclusief die van toezichthouders DNB en AFM.
- Loyalis Schade belegt prudent ('prudent person principle'), binnen strikte volatiliteitskaders, onder meer door middel van diversificatie binnen en tussen beleggingscategorieën;
- Loyalis Schade past risicobeheersing toe met derivaten om de belangrijkste marktrisico's op balansniveau te matigen. Het gebruik van derivaten is alleen toegestaan ter afdekking van risico's en ter bevordering van efficiënt portefeuillebeheer.

Risicomanagement is een belangrijk onderwerp binnen het bestuur van Loyalis Schade. We leggen het risicobeleid ter finale goedkeuring voor aan de Raad van Commissarissen, net als de risicobereidheid (risicokaders) en het kapitaal- en dividendbeleid.

Op basis van de gewenste strategische positie en de risicotolerantie wordt het risicobudget bepaald. Daarbij hebben we aandacht voor actuariële, beleggings-, strategische, verslagleggings- en operationele risico's, ondersteund door een jaarlijks uitgevoerde ALM-studie (Asset Liability Management).

Conform de Solvency II-richtlijnen rekenen we een aantal risico's en mogelijke management-acties door op hun gevolgen voor onder meer resultaat en solvabiliteitspositie. Dit is de zogenoemde Eigen Risico Beoordeling ofwel ORSA. De ORSA brengt de belangrijkste risico's waaraan Loyalis Schade blootstaat systematisch, met behulp van scenario's, in beeld.

In de ORSA 2018 zijn voor Loyalis Schade samenstelling personeelsbestand, aanpassingsrisico, bedrijfsmodelrisico, besturingsrisico, solvabiliteitsrisico, marktrisico en mutatie- en operationeel risico geïdentificeerd als risico's die relevant zijn voor de toekomst. Hierop zijn stressscenario's doorgerekend. Vervolgens zijn managementacties gedefinieerd waarvan we de voortgang periodiek monitoren.

Het integrale risicobeeld alsmede de bijbehorende netto acceptabele risico's zijn gedurende het gehele jaar bewaakt. Daar waar bijsturing noodzakelijk was, zijn acties uitgezet en uitgevoerd. Het beeld ultimo 2018 heeft niet geleid tot ongewenste restructureringen.

In sectie C1 tot en met C4 worden de belangrijkste financiële risico's nader uitgewerkt.

A. Activiteiten en prestaties

A.1. Activiteiten

Activiteiten

Als specialist in inkomensbescherming bieden wij financiële zekerheid bij arbeidsongeschiktheid. Daarbij richten we ons nadrukkelijk op duurzame inzetbaarheid en vitaliteit van onze klanten.

Voorkomen en begeleiden van verzuim zijn essentieel voor ons. Al op jonge leeftijd ervaren werknemers een hoge werkdruk en steeds vaker kampen ze met psychische klachten. Ook nemen de gezondheidsklachten van oudere werknemers toe, mede doordat ze steeds langer doorwerken.

Verzekeren en voorkomen van verzuim gaan voor ons samen. Vitaliteit is daarbij het sleutelwoord, want gezonde en vitale medewerkers zorgen voor gezonde organisaties én een betaalbare inkomensverzekering. Daar kan iedereen zijn of haar voordeel mee doen. En als er onverhoopt iets misgaat, dan bieden wij het financiële vangnet. Voor werkgever én werknemer.

Ook voor onszelf is een gezonde bedrijfsvoering belangrijk. Met onze investeringen in de toekomst hebben we aandacht voor mens, milieu en goed bestuur. Ook bij het beleggen van de aan ons toevertrouwde middelen letten we op duurzaamheid. We beleggen de premies van onze klanten in bedrijven met een goed milieu- en sociaal beleid en sluiten industrieën als tabak en wapenhandel uit. Ook de aanpak van klimaatverandering speelt bij onze beleggingsstrategie een steeds belangrijkere rol.

In 2018 hebben we gekeken hoe we onze eigen organisatie gezond en vitaal kunnen houden. We hebben het vitaliteitsprogramma voor medewerkers verder uitgerold en hebben gezamenlijk duurzame inzetbaarheid op de korte en lange termijn in kaart gebracht.

Daarnaast blijven we voortdurend op zoek naar mogelijkheden om het gemak van de klant te verbeteren. Persoonlijk contact is daar een voorbeeld van. Daarnaast werken we net als alle andere verzekeraars continu aan de verdere digitalisering van onze dienstverlening waarbij de klant steeds meer zelf aan het stuur zit.

Als expert op het gebied van inkomenszekerheid passen we onze producten aan op veranderingen in de doelgroep en vanwege wijzigingen in wet- en regelgeving. Als de pensioenleeftijd verder stijgt, veranderen onze producten mee.

A.1.1. Naam en juridische vorm van de onderneming

Loyalis Schade NV is gevestigd in Heerlen en ingeschreven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel Limburg onder nummer 14053380. AFM-vergunningnummer 12000632.

Loyalis Schade NV
Oude Lindestraat 70, 6411 EJ Heerlen
Postbus 4945, 6401 JS Heerlen
Internetsite: www.loyalis.nl

Directie

Dhr. P.N. van Wageningen	CEO Loyalis NV
Dhr. W.R.H. Vliex	CFRO Loyalis NV
Mw. C.C. Weisscher (tot 1 april 2019)	COO Loyalis NV

Raad van Commissarissen

Dhr. M. Duvivier	voorzitter, daarnaast voorzitter Remuneratie en benoemingscommissie
Dhr. H. Schuijt	voorzitter Audit & Risk Committee
Mw. J.M.C. Snels (tot 5 juli 2018)	lid Remuneratie en benoemingscommissie
Dhr. D.A. Kotteman	lid Audit & Risk Committee
Dhr. H.A. Keuzenkamp	

Voor informatie over nevenfuncties verwijzen we naar het jaarverslag van Loyalis Schade NV.

Sleutelfunctionarissen

Dhr. H. Blaak	Actuarium (tweede lijn via Willis Towers Watson)
Dhr. M. Thijssen	Risk Management (tweede lijn)
Dhr. C.de Hoon	Compliance, Legal, Tax
Dhr. C. Bertram	Group Internal Audit van APG (derde lijn)

A.1.2. Naam en contactgegevens van de toezichhoudende autoriteit die verantwoordelijk is voor het financiële toezicht op de onderneming en groep

De heer M.C. Moes (De Nederlandsche Bank NV) is verantwoordelijk voor het financiële toezicht op Loyalis Schade NV. Het contactadres van De Nederlandsche Bank (DNB) is:

De Nederlandsche Bank NV
Westende 1
1017 ZN Amsterdam
Telefoonnummer: +31 800 020 1068
E-mail: info@dnb.nl

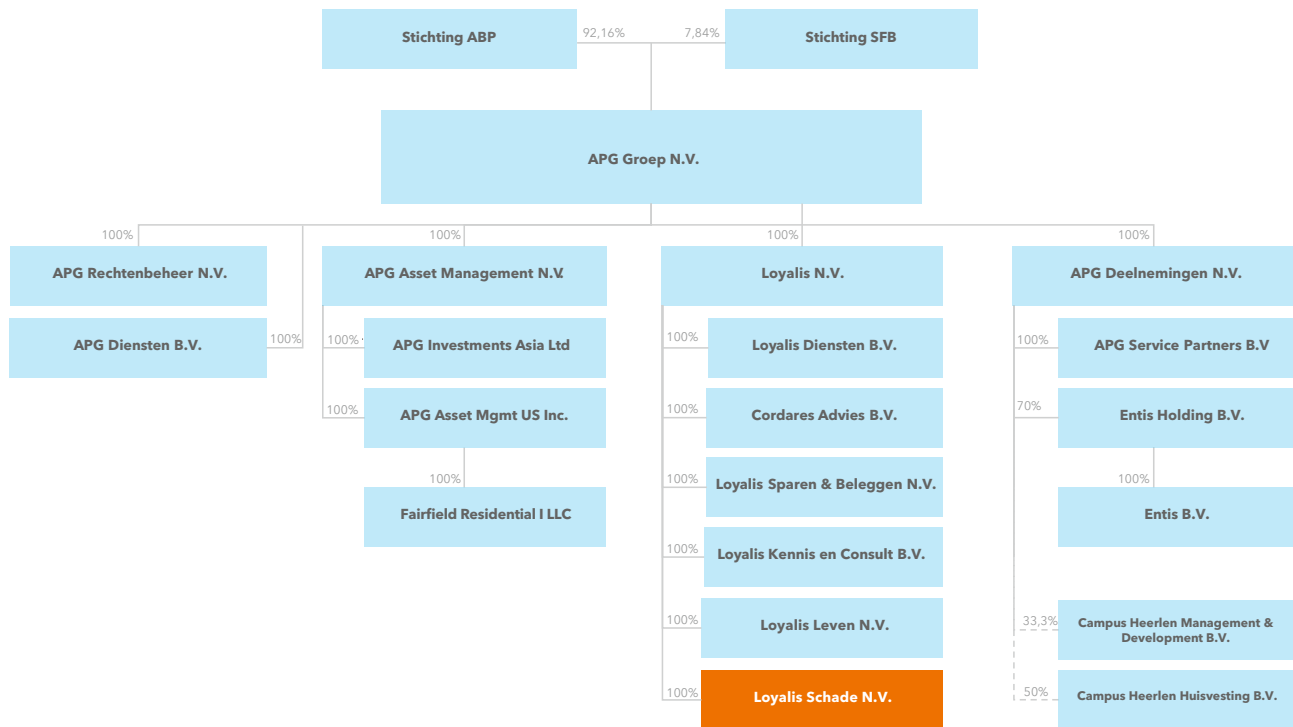
A.1.3. Naam en contactgegevens van de externe auditor van de onderneming

De heer F. van den Wildenberg (KPMG Accountants NV) treedt op als externe accountant van Loyalis Schade NV.

KPMG Accountants NV
Postbus 74500
1070 DB Amsterdam

A.1.4. Houders van gekwalificeerde deelnemingen in de onderneming

APG NV is houdster van 100% van het aandelenkapitaal van Loyalis NV. Loyalis Schade NV is een volle dochteronderneming van Loyalis NV en gevestigd te Heerlen. Hieronder het organogram per 31 december 2018.

A.1.5. De materiële branches van de onderneming en de wezenlijke geografische gebieden waar zij haar bedrijf uitoefent

Loyalis Schade is een volle dochteronderneming van Loyalis NV. De focus ligt op het ontwikkelen en aanbieden van producten op het gebied van aanvullende inkomenszekerheid voor de Nederlandse markt.

In Solvency II-termen vertaalt zich dit in:

- inkomensbeschermingsverzekeringen (arbeidsongeschiktheidsverzekeringen zowel voor werknemers als werkgevers)
- krediet- en borgtochtverzekeringen.

A.2. Prestaties op het gebied van verzekering

Het totale resultaat over 2018 van Loyalis Schade op basis van de jaarrekening (IFRS-grondslagen) kan als volgt worden samengevat:

Resultaten Loyalis Schade	2018	2017
Netto verdiende premies eigen rekening	164.888	148.111
Opbrengsten uit beleggingen	22.934	26.518
Totaal baten	187.822	174.629
Uitkeringen voor eigen rekening	67.020	60.464
Wijziging technische voorziening	44.069	12.488
Bedrijfskosten	39.333	41.571
Beleggingslasten	1.370	1.269
Totaal Lasten	151.792	115.792
Resultaat technische rekening	36.030	58.837
Overige baten en lasten	841	-98
Resultaat uit gewone bedrijfsvoering	36.871	58.739
Belastingen resultaat uit gewone bedrijfsvoering	9.101	14.740
Wijziging winstbelastingtarief	2.796	0
Netto resultaat	24.974	43.999
Overig totaalresultaat	899	411
Totaal resultaat	25.873	44.410

Verzekeringspremies (€ 165 miljoen)

De omzet van Loyalis Schade steeg in 2018 met € 17 miljoen. Binnen Loyalis Schade hebben met name premie-indexatie als gevolg van de AOW-leeftijdsverhoging en cao-loonstijgingen bijgedragen aan de stijgende omzet.

Uitkeringen (€ 67 miljoen)

De uitkeringen zijn verder toegenomen als gevolg van toename van het aantal arbeidsongeschiktheidsverzekeringen (AOV en WGA).

Wijziging technische voorzieningen eigen rekening (€ 44 miljoen)

Bij Loyalis Schade is de voorziening toegenomen vanwege een verwachte stijging van het aantal claims op arbeidsongeschiktheidsverzekeringen (AOV en WGA).

Bedrijfskosten (€ 39 miljoen)

De bedrijfslasten zijn ten opzichte van 2017 per saldo met € 2 miljoen gedaald. De kosten worden toegewezen op basis van de activiteiten die voor de gehele verzekeringsorganisatie worden uitgevoerd en worden verdeeld op basis van de kostenverdeelsleutels. Deze kostenverdeelsleutels zijn gebaseerd op de tijdsbesteding door de medewerkers van Loyalis, alsmede de productieverdeling tussen Loyalis Leven en Loyalis Schade. In 2018 is er in verhouding minder tijd besteed aan Loyalis Schade en is de productieverdeling naar Loyalis Schade lager geweest.

A.3. Prestaties op het gebied van belegging

De beleggingsopbrengsten over 2018 bedroegen € 23 miljoen, geheel voor eigen rekening en risico.

De beleggingsopbrengsten zijn tot stand gekomen door gedaalde rente op de kapitaalmarkt (+ € 12 miljoen). De gestegen waardering van zakelijke waarden (+ € 21 miljoen) droegen hier eveneens aan bij. Daarentegen steeg de kredietopslag op vastrentende waarden wat een negatieve impact op de beleggingsopbrengsten had (-/- € 10 miljoen).

Het beleggingsresultaat is als volgt te specificeren naar categorie en onderliggende portefeuille:

	2018	2017
Reële waardeverwerking via het resultaat		
Voor eigen rekening		
Dividenden	0	0
Rente	11.844	11.893
Waardemutaties en overige beleggingsopbrengsten	-6.481	-1.604
Totaal - vastrentend	5.363	10.289
Dividenden	2.167	5.543
Rente	0	0
Waardemutaties en overige beleggingsopbrengsten	18.298	10.798
Totaal- zakelijk	20.465	16.341
Dividenden	0	0
Rente	1.204	944
Waardemutaties en overige beleggingsopbrengsten	-4.098	-1.056
Totaal- overig	-2.894	-112
Totaal	22.934	26.518

De beleggingsopbrengsten zijn als volgt opgebouwd:

	2018	2017
Dividenden	2.167	5.543
Rente	13.048	12.837
Waardemutaties en overige beleggingsopbrengsten	7.719	8.138
Totaal	22.934	26.518

Rechtstreeks in het eigen vermogen verwerkte winsten of verliezen

Er zijn in de verslagperiode geen winsten of verliezen rechtstreeks in het eigen vermogen verwerkt die betrekking hebben op beleggingsresultaten.

Securitisaties

De vastrentendewaardenportefeuille van € 953 miljoen bestaat voor € 238 miljoen (2017: € 210 miljoen) uit gesecuritiseerd papier. Binnen de vastrentendewaardenportefeuille is het relatieve belang in gesecuritiseerde posities niet materieel gewijzigd.

Duurzaam beleggen

Verantwoord beleggen is een speerpunt in onze beleggingsfilosofie en het beleggingsproces. Loyalis stuurt de beleggingsportefeuille niet alleen op financiële prestaties en bedrijfsprocessen, maar kijkt ook of bedrijven beschikken over een goed milieu- en sociaal beleid, de zogenoemde ESG-factoren: environment, social en governance.

Als langetermijnbelegger is het voor ons belangrijk dat ondernemingen goed omgaan met de omgeving en hun medewerkers en dat zij goed worden bestuurd. Maatschappelijk verantwoord beleggen zien wij dan ook als de nieuwe standaard voor beleggers. Hiermee verbeteren wij de risico-rendementsverhouding op lange termijn voor onze klanten. Daarnaast toont Loyalis hiermee zijn maatschappelijke verantwoordelijkheid en betrokkenheid. Naast het actief benutten van ons stemrecht op aandeelhoudersvergaderingen gaan we actief de dialoog aan met bedrijven (engagement) als de bedrijfsvoering in strijd is met de ESG-waarden/standaarden van Loyalis. In het uiterste geval kunnen we bedrijven uitsluiten van onze investeringen.

Ook onze klanten willen dat we beleggen met oog voor mens, dier en milieu. We zijn ons bewust van onze toonaangevende positie als verzekeraar. Al eind 2017 zijn alle beleggingen voor risico polishouders in aandelen overgezet naar twee maatschappelijk verantwoorde aandelenfondsen. Via 2 'Socially Responsible Investing'-fondsen (SRI) van vermogensbeheerder BlackRock kan geld van onze klanten niet in bijvoorbeeld wapens of tabak worden gestoken. Met dit aangescherpte SRI-beleid zijn op onze aandelenportefeuille 8 sectoren uitgesloten.

Loyalis volgde in 2018 financiële dienstverlener en aandeelhouder APG in haar visie en uitvoering van maatschappelijk verantwoord ondernemen. APG gaat in dialoog met bedrijven om een verantwoord en goed ondernemingsbestuur te realiseren. Zij vragen van ondernemingen om de uitgangspunten van de UN Global Compact te respecteren. Dit is een initiatief van de Verenigde Naties dat maatschappelijk verantwoord ondernemen bevordert op het gebied van mensenrechten, arbeidsomstandigheden, milieubescherming en corruptiebestrijding. Daarbij hebben de Verenigde Naties oog voor de lokale omstandigheden, die voor ons als belegger moeilijk in te schatten zijn.

A.4. Prestaties op overig gebied

Loyalis Schade kent geen materiële resultaten uit overige activiteiten.

A.5. Overige informatie

A.5.1. Vennootschapsbelasting

De hoge belastingdruk in 2018 is een gevolg van een afwaardering van de per saldo actieve belastinglatentie ten bedrage van € 2,7 miljoen. Deze afwaardering is een gevolg van de in 2018 aangenomen wetswijziging van verlaging van het winstbelastingtarief naar uiteindelijk 20,5% in 2021.

B. Bestuurssysteem

B.1. Algemene informatie over het bestuurssysteem

Onder het bestuurssysteem, ook wel corporate governance genoemd, wordt verstaan de wijze waarop de onderneming door de directie wordt aangestuurd en de manier waarop hierover verantwoording wordt afgelegd aan de Raad van Commissarissen, de aandeelhouder en andere stakeholders. Loyalis Schade hecht waarde aan een hoogwaardige corporate governance.

Loyalis Schade heeft zijn corporate governance ingericht in overeenstemming met de Gedragscode Verzekeraars.

B.1.1. Rol en verantwoordelijkheden van het bestuurlijke, beleidsbepalende of toezichthoudende orgaan en sleutelfuncties

Raad van Commissarissen

De Raad van Commissarissen (RvC) oefent, op basis van complementariteit en collegialiteit, onafhankelijk toezicht uit op de directie. De samenstelling van de RvC is afgestemd op de omvang en complexiteit van Loyalis Schade. Met het terugtreden van mw. Snels bestaat de Raad van Commissarissen ultimo 2018 nog uit 4 mannen. Gezien de voorgenomen verkoop van Loyalis aan a.s.r. heeft Loyalis er voor gekozen de vrijgevallen positie binnen de Raad van Commissarissen niet in te vullen. Wanneer de verkoop definitief is, zal de Raad van Commissarissen namelijk worden ontbonden.

De competentiematrix geeft inzicht in de competenties die aanwezig of nodig zijn. Is er een vacature, dan wordt op basis van deze competentiematrix een functieprofiel ontwikkeld. De RvC beschikt over voldoende leden om zijn taak goed te kunnen vervullen. Deze leden, zowel individueel als collectief, beschikken over gedegen kennis en ervaring van de maatschappelijke rollen van de verzekeraar en van de belangen van alle bij de verzekeraar betrokken partijen. Ieder lid van de RvC is in staat om de hoofdlijnen van het totale beleid te beoordelen en zich een afgewogen en zelfstandig oordeel te vormen over de belangrijkste risico's.

De RvC streeft naar een evenwichtige afweging van de belangen van de betrokken partijen, zoals klanten, aandeelhouders en medewerkers. De overwegingen van de raad worden vastgelegd in een verslag. Commissarissen worden benoemd op basis van geschiktheid, deskundigheid en beschikbaarheid. Daarnaast is er een programma van Permanente Educatie (PE). De vergoeding die de leden ontvangen is passend en niet resultaatafhankelijk. Er vindt elk jaar een zelfevaluatie plaats.

Audit & Risk Committee

Het Audit & Risk Committee (ARC), een commissie van de RvC, heeft een voorbereidende rol als het gaat om financiële en risicogerelateerde onderwerpen. Zo is geborgd dat er een periodieke beoordeling op strategisch niveau plaatsvindt over de vraag of de bedrijfsactiviteiten in algemene zin passen binnen de risicobereidheid van Loyalis Schade. Voor de leden van deze commissie gelden specifieke competentie- en ervaringseisen.

Besluitvorming van de RvC en zijn commissies wordt schriftelijk vastgelegd.

Directie

Ook de directie voert haar taken uit op basis van collegialiteit en complementariteit en ook voor de directie is een competentiematrix opgesteld. Is er een vacature, dan wordt het profiel voor de desbetreffende functie afgeleid van de matrix en goedgekeurd door de RvC.

De directievoorzitter (CEO) heeft de commerciële activiteiten en personele aangelegenheden onder zijn hoede en de financieel directeur (CFRO) de financiële en risicomanagement-activiteiten. De directeur Operations (COO) is naast de operationele activiteiten ook verantwoordelijk voor IT. De opsplitsing van de portefeuilles tussen de directieleden garandeert dat de financieel directeur geen individuele commerciële verantwoordelijkheid draagt en onafhankelijk functioneert van commerciële taakgebieden. Er is een zodanige structuur opgezet dat de financieel directeur tijdig betrokken is bij de voorbereiding van beslissingen die voor de verzekeraar van materiële invloed zijn op het risicoprofiel. Dit mede vanuit het oogpunt van financiële stabiliteit en beheersing van risico's.

Naast de specifieke aandachtsgebieden beschikt ieder lid van de directie over gedegen kennis van de financiële sector. Ieder lid beschikt daarnaast over uitgebreide inhoudelijke kennis van de maatschappelijke rol die een financiële instelling tegenwoordig inneemt en van de belangen van alle betrokken partijen. Ook beschikt ieder lid van de directie over grondige kennis om de hoofdlijnen van het totale beleid te kunnen beoordelen.

De RvC ziet er bovendien op toe dat de directie deelneemt aan een kwalitatief goed PE-programma en vergewist zich ervan dat de leden van de directie voldoende deskundig zijn.

De educatie heeft in elk geval betrekking op relevante ontwikkelingen binnen de verzekeringsorganisatie en de financiële sector, op corporate governance in het algemeen en op die van de financiële sector in het bijzonder, op de zorgplicht jegens de klant en op integriteit, risicomanagement, financiële verslaglegging en audit.

Bij besluitvorming weegt de directie de belangen van klanten, medewerkers en aandeelhouders mee. Het klantbelang staat daarbij centraal; een uitgangspunt dat is vastgelegd door het ondertekenen van de *eed of belofte financiële sector*. Ook wordt aan alle medewerkers bij indiensttreding en daarna jaarlijks gevraagd om de gedragscode te tekenen en zich hiernaar te gedragen. Besluitvorming van de directie wordt schriftelijk vastgelegd.

Sleutelfuncties

Loyalys Schade beschikt over een risicomanagementfunctie, compliancefunctie en een actuariële functie. Samen met de interne auditfunctie behoren deze functies tot de zogenoemde sleutelfuncties van een verzekeraar.

De risicomanagementfunctie en compliancefunctie zijn beide tweedelijnsfuncties in het zogenoemde Three Lines of Defense-model. Een nadere toelichting op het risicomanagementproces van Loyalys Leven en het Three Lines of Defense-model vindt u in sectie B.3.

Risicomanagementfunctie

De risicomanagementfunctie heeft tot taak erop toe te zien dat de risico's, zoals uiteengezet in het risicoregister van Loyalys Schade, adequaat worden beheerst. Een nadere toelichting op het risicomanagementsysteem vindt u in sectie B.3.

Compliancefunctie

De compliancefunctie heeft tot taak te monitoren dat de bedrijfsvoering van Loyalis Leven in lijn is met de geldende wet- en regelgeving. Een nadere toelichting op de compliancefunctie vindt u in sectie B.4.2.

Interne auditfunctie

De interne auditfunctie is apart gepositioneerd bij de Group Internal Audit (GIA) afdeling van APG. Een nadere toelichting op de interne auditfunctie vindt u in sectie B.5.

Actuariële functie

De actuariële functie kent zowel een eerste- als tweedelijnsfunctie. De eerstelijnsfunctie wordt binnen Loyalis Schade zelf uitgevoerd en betreft voornamelijk activiteiten rondom tariefstelling en waardering van verplichtingen. Jaarlijks brengt de eerstelijns actuariële functie een rapport uit waarin zij verslag doet over de toereikendheid van de technische voorzieningen, de geschiktheid van data en de gehanteerde modellen. De tweedelijns actuariële functie, de sleutelfunctie, heeft Loyalis Schade extern belegd bij Willis Towers Watson. Een nadere toelichting op de tweedelijns actuariële functie vindt u in sectie B.6.

B.1.2. Materiële veranderingen in het governancestelsel die zich tijdens de rapportageperiode in het governancestelsel hebben voltrokken

In de rapportageperiode hebben zich geen materiële aanpassingen in het governancestelsel voltrokken.

B.1.3. Beloningsbeleid voor het bestuurlijke, beleidsbepalende of toezichthoudende orgaan en voor werknemers

Loyalis NV committeert zich aan de wettelijke beloningsregels zoals die zijn opgenomen in de Wet Financieel Toezicht en Solvency II. Loyalis hanteert een zorgvuldig, beheerst en duurzaam beloningsbeleid, waarbij rekening wordt gehouden met de langetermijndoelstellingen en het maatschappelijk draagvlak.

Loyalis NV heeft geen medewerkers in dienst met een jaarlijkse beloning van € 1 miljoen of meer. Daarnaast kent Loyalis NV sinds 2015 geen variabele beloning meer. Eventuele triggers om grote (commerciële) risico's aan te gaan, worden hiermee beperkt. Om optimaal transparant te zijn, heeft Loyalis NV zijn beloningsbeleid en het remuneratierapport op zijn website openbaar gemaakt.

De RvC is verantwoordelijk voor de uitvoering en evaluatie van het beloningsbeleid voor de leden van de directie. Daartoe laat de RvC zich bijstaan door een remuneratiecommissie. Naast de remuneratiecommissie kent Loyalis NV ook een toetsingscommissie die onder meer de risicomanagement- en de compliancefunctie omvat. De toetsingscommissie toetst onder andere de algemene beginselen van het beloningsbeleid. Elk jaar bespreekt de RvC de vaste inkomens van de directieleden. Daarbij ziet de RvC erop toe dat het inkomen in redelijke verhouding staat tot het beloningsbeleid. Bij ontslag bedraagt de vergoeding voor een directielid maximaal eenmaal het vaste jaarsalaris. Loyalis NV kent geen beloning in aandelen of andere financiële instrumenten. Loyalis NV kent bovendien geen aanvullende of vervroegde uittredingsregelingen voor zijn directieleden en beleidsbepalende of toezichthoudende medewerkers.

B.1.4. Materiële transacties tijdens de rapportageperiode met aandeelhouders, met personen die invloed van betekenis op de onderneming uitoefenen, en met leden van het bestuurlijke, beleidsbepalende en toezichthoudende orgaan

Loyalis NV is namens de diverse Loyalis vennootschappen een overeenkomst inzake de pooling van ondersteunende diensten aangegaan, waarbij exploitatie van deze diensten plaatsvindt voor algemene rekening. Loyalis NV belast de gemoeide kosten volgens jaarlijks overeengekomen verdeelsleutels volledig door aan de diverse Loyalis vennootschappen. Over 2018 is er voor circa € 13 miljoen aan Loyalis Schade doorbelast. Het gaat hierbij vooral om kosten van gezamenlijke huisvesting, ICT-beheer en uitvoering van in- en excasso.

Er zijn geen garanties over en weer verstrekt op te leveren diensten, noch is rente verschuldigd over en weer over bovenstaande kortlopende posities.

Loyalis Schade heeft in mei 2018 een dividenduitkering gedaan aan Loyalis NV van € 15 miljoen. Verder heeft Loyalis Schade geen transacties verricht met personen die invloed van betekenis uitoefenen op de onderneming, noch met leden van bestuurlijke, beleidsbepalende en toezichthoudende organen, met uitzondering van reguliere vergoedingen.

Een nadere toelichting op de vergoeding van de bestuurders vindt u in het jaarverslag 2018 van Loyalis NV op onze website www.loyalis.nl.

B.2. Deskundigheids- en betrouwbaarheidsvereisten

Loyalis Schade heeft geen eigen medewerkers in dienst. Deze zijn allen in dienst van de moedermaatschappij, Loyalis NV. Deze medewerkers verrichten in de meeste gevallen niet alleen werkzaamheden voor Loyalis Schade, maar ook voor alle zustermaatschappijen.

Directie Loyalis NV

De Directie van Loyalis NV bestaat uit drie directieleden de CEO, CFRO en de COO. Dit zijn de dagelijkse beleidsbepalers van Loyalis Schade en alle zustermaatschappijen. De betrouwbaarheid en deskundigheid wordt door DNB getoetst. Loyalis NV stelt de volgende eisen voor vakbekwaamheid, kennis en deskundigheid aan de directieleden:

- academisch werk- en/of denkniveau met ruime bestuurlijke ervaring in de (Nederlandse) bank- of verzekeringsbranche
- aantoonbaar trackrecord ten aanzien van het managen van complexe en intensieve verandertrajecten in een middelgrote organisatie
- afhankelijk van het aandachtsgebied, ruime ervaring in het inrichten en aansturen van de commerciële, financiële, risicomanagement-, compliance-, beleggings-, IT of operationele functies
- ervaring met corporate governance in complexe bestuurlijke verhoudingen en de verschillende aspecten van een gereguleerde financiële onderneming
- beschikt over meerdere beïnvloedingstijlen
- een sterke resultaatgerichtheid en veel doorzettingsvermogen
- analytische houding en vermogen te denken vanuit zowel de klant als de keten.

Via permanente educatie worden kennis en vaardigheden up-to-date gehouden. De remuneratiecommissie beoordeelt de geschiktheid periodiek. Geconstateerde onregelmatigheden worden conform de Wft gerapporteerd aan DNB.

Naast de dagelijkse beleidsbepalers zijn er medewerkers die vanwege de functie die ze uitoefenen eveneens getoetst zijn op geschiktheid en betrouwbaarheid. Ook voor deze functies zijn criteria opgesteld ten aanzien van de vereiste vakbekwaamheid, kennis en deskundigheid.

De volgende functies zijn getoetst op geschiktheid en betrouwbaarheid:

- manager Risk Management
- manager Compliance, Legal & Tax
- manager Finance & Control
- manager Actuarieel
- manager Investments
- manager Human Resources & Communicatie

De managers van de interne audit functie en tweedelijns actuariële functie vallen hier ook onder. Deze functies heeft Loyalis NV uitbesteed. Jaarlijks vindt een evaluatie op het functioneren van deze functies plaats.

Aan de hand van de vastgestelde criteria beoordeelt Loyalis NV de geschiktheid en doet een eerste beoordeling van de betrouwbaarheid conform de door DNB voorgeschreven wijze. Loyalis NV stuurt vervolgens de uitgevoerde betrouwbaarheidsbeoordeling naar DNB via het format van DNB.

Daarnaast is het merendeel van de sleutelfunctionarissen PE-plichtig bij hun beroepsvereniging.

Voor de continue monitoring op geschiktheid en betrouwbaarheid van de betreffende functionaris is een HR-cyclus (Human Resources) ingericht. Als er, op welk moment dan ook, redenen zijn te twijfelen aan de geschiktheid of betrouwbaarheid, of het takenpakket verandert, dan zal de manager Human Resources in overleg met de Compliance Officer bepalen of hertoetsing nodig is.

Voor wat betreft de key functionarissen (sleutelfuncties in de zin van de SII-richtlijn, artikel 44-48) binnen Loyalis NV stelt Loyalis NV eveneens eisen aan onafhankelijkheid, opleidingsniveau (academisch) en permanente educatie.

B.3. Risicomanagementsystemen inclusief de beoordeling van het eigen risico en de solvabiliteit

Risicomanagementsysteem

Het risicomanagementproces is een continu proces dat integraal onderdeel uitmaakt van de bedrijfsvoering. Het bestaat uit de stappen identificeren, inschatten, beoordelen, beheersen en monitoren. De belangrijkste risico's (key risico's) voor Loyalis Schade als onderdeel van Loyalis NV zijn opgenomen in een risicoregister dat op jaarbasis wordt geëvalueerd.

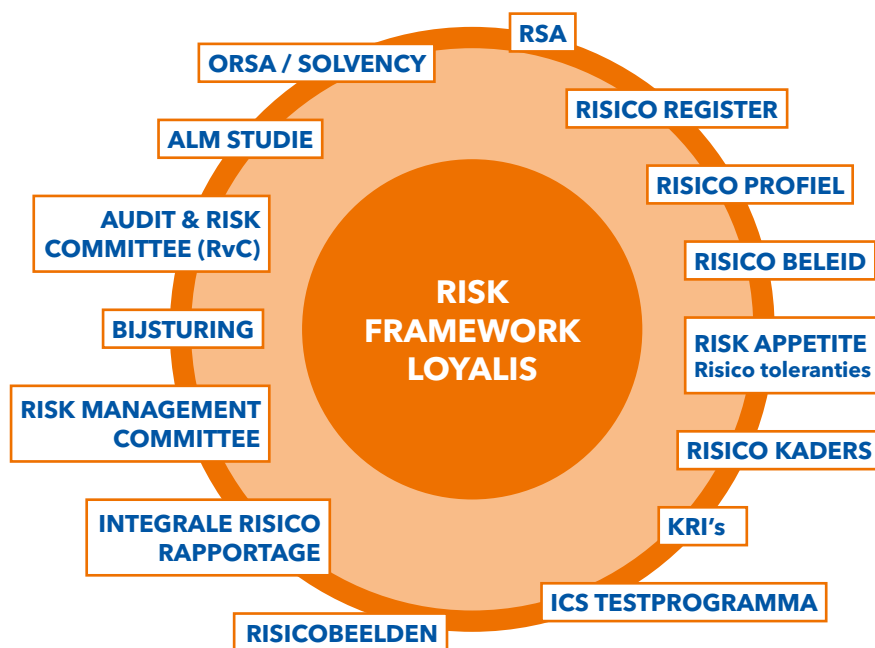
RISICOREGISTER LOYALIS NV 2018

Risicocategorie	Risico
1. Strategisch risico	Politiek risico Bedrijfsmodelrisico Kostenbeheersingsrisico Aanpassingsrisico Publiciteitsrisico
2. Operationeel risico	Besturingsrisico Mutatierisico Modelrisico Productontwikkelingsrisico Samenstelling personeelsbestand Uitbestedingsrisico IRM Risico (IB & BCM) Programma- en projectrisico
3. Financieel risico	Solvabiliteitsrisico Marktrisico (Spread / Rente) Verzekeringstechnisch risico
4. Compliance risico thema's	Naleving wet- en regelgeving Gedrag & Integriteit
5. Verslaggevingsrisico	Verslaggevingsrisico Data kwaliteitsrisico

Voor de beheersing van deze risico's is een Risk Framework ingericht, dat bestaat uit diverse beheersinstrumenten. Een voornaam onderdeel van het Risk Framework zijn de risicokaders. In deze kaders is per risico de risicobereidheid vastgelegd. Dit is de maximale (negatieve) impact die Loyalis Schade bereid is te accepteren bij het nastreven van de (strategische) doelstellingen. De risicobereidheid van Loyalis Schade is vastgesteld voor een aantal elementen waarop risico's impact kunnen hebben: voortbestaan, reputatie, solvabiliteit, integriteit, dienstverlening en financieel. De verdere uitwerking van de risicobereidheid vindt plaats binnen tolerantiegrenzen en risicokaders voor specifieke risico's. De risicokaders worden jaarlijks geactualiseerd en ter accordering voorgelegd aan de directie en de RvC. Gedurende het jaar worden de risico's getoetst door Risk Management ten opzichte van de risicobereidheid. Waar nodig worden (aanvullende) maatregelen geïmplementeerd.

Onderdeel van de risicokaders voor de marktrisico's is het risicobudget (voor de beleggingsrisico's). Dit wordt bepaald door de gewenste strategische positie en de risicotolerantie. Daarbij heeft Loyalis Schade aandacht voor actuariële, beleggings-, strategische, compliance, verslagleggings- en operationele risico's.

Een risico-eigenaar in de eerste lijn is verantwoordelijk voor het beheersen en monitoren van de risico's. De tweede lijn, Risk Management, voert gedurende het jaar testen uit voor de zwaarste risico's (de key risico's) om opzet, bestaan en werking van de betreffende beheersmaatregelen vast te stellen. Daarnaast voert Risk Management op kwartaalbasis een risicobeeldgesprek met elke risico-eigenaar waarin toekomstige ontwikkelingen, eventuele incidenten en de testresultaten op de controls worden besproken. Dit consolideert Risk Management in een risicorapportage op kwartaalbasis voor de directie. Aan de hand van de gesignaleerde bevindingen worden acties uitgezet. De implementatie daarvan wordt bewaakt.

In Control Statement

Jaarlijks, zo ook in 2018, geeft Loyalis NV een 'In Control Statement' af. Hierin legt Loyalis NV, mede namens Loyalis Schade, verantwoording af over de werking van de beheersmaatregelen die gericht zijn op het wegnemen of reduceren van de gevolgen van risico's gerelateerd aan de bedrijfsvoering. Hiertoe is per relevant risico een aantal controls gedefinieerd, waarvan gedurende het jaar de werking wordt getest. Dit wordt ook gemonitord door GIA. Over 2018 is gebleken dat de beheersmaatregelen effectief hebben gewerkt.

Asset Liability Management studie

Jaarlijks voert Loyalis Schade een Asset Liability Management studie (ALM-studie) uit. In deze studie worden de financiële risico's getoetst. In 2018 heeft Loyalis Schade voor de uitvoering van de ALM-studie samengewerkt met een externe partner, Ortec Finance. Ortec Finance heeft het basismodel opgezet. Loyalis Schade heeft de omzet-, kosten-, en winstprognose aangeleverd en deze zijn als parameters ingevoerd in het basismodel.

De horizon van de ALM-studie is 10 jaar. In de ALM-studie wordt alleen gekeken naar mogelijke veranderingen in de economische omgeving (die is ontwikkeld door Ortec Finance). De ALM-studie kent geen schokken in het operationele resultaat.

De uitkomst van de ALM-studie is het basisscenario en dit is ter beoordeling en accordering voorgelegd aan de directie en het ARC.

Own Risk and Solvency Assessment

Op basis van het basisscenario vindt verdere doorrekening plaats van de stress-scenario's als onderdeel van de zogenoemde Eigen Risico Beoordeling ofwel Own Risk and Solvency Assessment (ORSA). De belangrijkste risico's waaraan Loyalis Schade blootstaat, zijn systematisch in beeld gebracht. Deze risico's worden omgezet in stress-scenario's. Deze scenario's, evenals mogelijke managementacties in deze scenario's, worden doorgerekend op hun gevolgen voor onder meer resultaat en de solvabiliteitspositie. In de ORSA 2018 zijn voor Loyalis Schade samenstelling personeelsbestand, aanpassingsrisico, bedrijfsmodelrisico, besturingsrisico, solvabiliteitsrisico, marktrisico en mutatieisico als voor de toekomst relevante risico's geïdentificeerd. Op al deze risico's zijn stress-scenario's doorgerekend. Vervolgens zijn managementacties gedefinieerd.

De ORSA stelt de directie van Loyalis Schade in staat om verantwoordelijkheid te nemen voor het creëren van rendement en kapitaal, en voor het beheersen van risico's in de context van de bedrijfsstrategie.

Procedure ORSA

Loyalis Schade voert jaarlijks een ORSA uit en de directie draagt de eindverantwoordelijkheid van het ORSA-proces. Als significante omstandigheden optreden waardoor het risicoprofiel (en/of de risicobereidheid) wijzigt, wordt een aanvullende ORSA, op hoofdlijnen, uitgevoerd. Dit gebeurt in elk geval in de volgende (mogelijke) situaties:

- een strategiewijziging van APG Groep, waardoor substantiële doelgroepen aan de scope toegevoegd of uit de scope worden verwijderd
- het uitbreken van een felle concurrentieslag, waarbij het marktaandeel van Loyalis Schade in korte tijd snel terugloopt
- een beurskrach
- een fusie met een andere verzekeraar
- de SCR-ratio onder de 125% daalt.

Werkgroep

In het tweede kwartaal van 2018 is door de afdeling Risk Management een ORSA werkgroep opgestart waarin de diverse disciplines zijn vertegenwoordigd. Doelstelling van deze werkgroep is het voorbereiden en begeleiden van het ORSA-traject. Het team bestaat uit medewerkers van Risk Management, Marketing, Actuarieel, Investments, Operations, Change & Beheer en Finance & Control. Het team maakt onder meer gebruik van de resultaten uit de ALM-studie (startpunt ORSA-traject) en organiseert de ORSA-sessies met de directie gedurende het jaar.

Risicomanagement

De algehele coördinatie van het traject ligt bij Risk Management, hieronder vallen de volgende werkzaamheden:

- voorzitterschap van de ORSA-werkgroepen
- contact onderhouden met Ortec
- voorbereiden van de ORSA-sessies met directie en management
- opstellen van input documenten en opstellen van het eindrapport
- inbrengen van de kennis en methodieken op het vlak van risicomanagement
- uitvoeren van een kritische check op de berekeningen en grafieken.

ORSA-sessies

De ORSA-sessies worden actief bijgewoond door de gehele directie en een deel van de direct reports. Vooraf wordt documentatie verstrekt inclusief de presentatie, zodat de aanwezigen zich goed kunnen voorbereiden. In de bijeenkomsten zelf wordt vastgesteld of de uitgangspunten gedragen worden en vervolgens wordt gediscussieerd en gechallenged. Hier ligt het voortouw bij de directie.

Berekeningen

De berekening van de effecten van de verschillende scenario's en managementacties worden uitgevoerd door een externe gekwalificeerde partij. In 2018 was dit Ortec Finance.

Verslaglegging

In aanvulling op de verslagen van de ORSA-sessies stelt de werkgroep het eindrapport aan DNB op. Dit rapport legt de werkgroep ter goedkeuring voor aan de directie. Daarnaast wordt het rapport besproken met de tweedelijns actuariële functie, het ARC en de RvC.

Audit

Group Internal Audit van APG Groep volgt het ORSA-traject gedurende het jaar en neemt kennis van het eindrapport voor DNB en geeft waar nodig hierover terugkoppeling.

Actuariaat

Manager Actuariaat geeft een verklaring over de brongegevens voor de verplichtingen zoals gebruikt voor de ORSA-scenario's. Inhoudelijk is dit opgenomen in het variabele gedeelte van het ORSA-rapport.

B.4. Internecontrolesysteem

B.4.1. Internecontrolesysteem

De rollen en verantwoordelijkheden ten aanzien van het risicomanagementproces van Loyalis Schade zijn op het Three Lines of Defense-model gebaseerd.

- De eerste lijn bestaat uit de uitvoeringslaag. Dit zijn de medewerkers, managers en directie (inclusief de afdelingen Investments en Actuariaat). Zij zijn verantwoordelijk voor het onderkennen van risico's en de beheersing en monitoring daarvan. Meer specifiek gebeurt dit onder de verantwoordelijkheid van een risico-eigenaar in de eerste lijn.
- De tweede lijn wordt gevormd door de afdeling Risk Management, de afdeling Compliance, Legal & Tax (CLT) en de Actuariële Functiehouders. Zij toetsen de beheersing van de risico's en rapporteren hierover. Daarnaast zijn zij verantwoordelijk voor het verschaffen van kaders en richtlijnen evenals methoden en technieken voor effectief risicomanagement en beheersing.
- De derde lijn wordt ingevuld door GIA. Zij beoordeelt de opzet, het bestaan en de werking van het risicomanagement van Loyalis NV.

In 2018 hebben de organisatie en werkwijze gefunctioneerd volgens de relevante Solvency II-regels.

Risk Management Committee

Het Risk Management Committee monitort en evalueert op kwartaalbasis het totale risicoprofiel van Loyalis NV. In de vergaderingen staat het RMC stil bij de risicobeelden die de risico-eigenaren hebben opgesteld, waarbij de 3 directeuren optreden als portefeuillehouders. De risicobeelden geven inzicht in de mate van beheersing van de kernrisico's en de omvang van het restrisico (onderverdeeld in gewenst, ongewenst en onacceptabel). Daarnaast wordt in het RMC een algemeen risicobeeld geschetst en besproken hoe risico's zich in de toekomst naar

verwachting zullen ontwikkelen. Naast bespreking van de kernrisico's staat het RMC stil bij een specifiek thema met daarbij aandacht voor de risico's en het beheersen daarvan.

Risico Allocatie Platform

Het Risico Allocatie Platform (RAP) is ingericht om de technische financiële risico's en de verdeling van het risicobudget over beleggingscategorieën en actuariële risico's te monitoren en waar nodig bij te sturen. Het RAP richt zich op het inzetten van risicokapitaal vanuit balansmanagement. Het bestrijkt dus zowel activa als passiva, gebaseerd op het verwachte rendement per risico-eenheid.

Risicomanagement en directie

De risk managers participeren in de managementteamvergaderingen. Daarnaast nemen de risk managers deel aan de relevante stuurgroepen. De directie is eindverantwoordelijk voor het risicomanagement.

Raad van Commissarissen

Risicomanagement is een belangrijk aandachtsgebied voor het Audit & Risk Committee en voor de RvC. De rapportage over de kwaliteit van de interne beheersing is een van de kernonderwerpen in het ARC.

Balansadviescommissie

De directie laat zich adviseren door een Balansadviescommissie (BAC) met externe deskundigen. Deze commissie kijkt niet alleen naar beleggingen, maar hanteert het optimaal beheren van de balans als uitgangspunt. Hierbij wordt zowel de ontwikkeling van de verplichtingen als die van de beleggingen beoordeeld.

B.4.2. Implementatie van de compliancefunctie

Loyalis NV heeft een Compliance Officer die de taak heeft er op toe te zien dat de bedrijfsvoering van de verzekeraars in lijn is met de geldende wet- en regelgeving. De taken en bevoegdheden die bij deze functie horen, zijn vastgelegd in het Compliance Charter van Loyalis NV.

Om het compliance risico op effectieve en aantoonbare wijze te beheersen wordt gebruik gemaakt van het Compliance Raamwerk. In dit raamwerk zijn materiële compliance risico's opgenomen met de bijbehorende beheersmaatregelen.

Het beheersen en monitoren van de risico's gebeurt onder verantwoordelijkheid van een risico-eigenaar in de eerste lijn. Voor de zwaarste risico's (de key risico's) voert de tweede lijn (Risk Management) gedurende het jaar testen uit om opzet, bestaan en werking van de betreffende beheersmaatregelen vast te stellen. Daarnaast voert de Compliance Officer op kwartaalbasis een risicobeeldgesprek met elke risico-eigenaar. Daarin bespreken zij toekomstige ontwikkelingen, eventuele incidenten en de testresultaten op de controls. Dit wordt geconsolideerd in een compliancerapportage voor directie en de APG Groep. Aan de hand van de gesignaleerde bevindingen worden acties uitgezet. De implementatie van deze acties wordt bewaakt.

Daarnaast voert Loyalis NV onder leiding van de Compliance Officer op jaarbasis een Systematische Integriteit Risico Analyse (SIRA) uit. Dit betreft een risicoanalyse op integriteitsrisico's voor een beheerste en integere uitoefening van het bedrijf, een verplichting in de Wet Financieel Toezicht. Ook heeft Loyalis NV een Compliance Awareness Programma waarin activiteiten ter bevordering van het integriteitsbewustzijn zijn opgenomen.

B.5. Interne auditfunctie

B.5.1. Implementatie van de interne auditfunctie

De interne auditfunctie wordt ingevuld door Group Internal Audit (GIA) van APG. De interne auditfunctie heeft als scope de interne risicobeheersings- en controlesystemen. GIA geeft hieraan op de volgende wijze invulling:

- GIA ondersteunt op een onpartijdige, onafhankelijke en objectieve wijze de directie en de RvC bij de beheersing en besturing van de organisatie, inclusief de interne en externe verantwoording daarover.
- De toegevoegde waarde van GIA is in aanvulling op Solvency II en ICS zekerheid te verstrekken, dan wel te adviseren over de effectiviteit en betrouwbaarheid van de bedrijfsprocessen, de risicobeheersing en het compliant zijn met de interne en externe regelgeving om zo een bijdrage te leveren aan de realisatie van de strategische doelstellingen van Loyalis Schade.
- GIA fungeert als derde verdedigingslinie in het Three Lines of Defense-model en vervult hiermee de volgens Solvency II vereiste sleutelfunctie internal audit.

De werkzaamheden van GIA bestrijken alle activiteiten en alle onderdelen van Loyalis Schade. De directie heeft de taakopdracht van GIA vastgesteld en is primair gericht op het leveren van audit-activiteiten. GIA voert zowel operational, financial, compliance als IT-audits uit. Daarnaast voert GIA aan assurance verwante opdrachten (overeengekomen specifieke werkzaamheden) uit en vervult een uitdagende rol in programma's en projecten.

Uit de genoemde audit-activiteiten volgt een natuurlijke adviesfunctie, gericht op de continue ontwikkeling en verbetering van de risicobeheersing. Bovendien heeft behalve de opdrachtgever ook GIA, naast de auditees, een eigen verantwoordelijkheid voor de opvolging van bevindingen die voortkomen uit de audits.

B.5.2. Onafhankelijkheid van de interne auditfunctie

De onafhankelijkheid van GIA is primair gewaarborgd, doordat GIA geen onderdeel uitmaakt van Loyalis NV, maar van APG Groep. Hierbij is de onafhankelijkheid van GIA-medewerkers een belangrijke voorwaarde. Ter waarborging hiervan dient een aantal fundamentele maatregelen. Een belangrijke maatregel is dat GIA altijd direct, zonder beperkingen, toegang heeft tot de voorzitter van het ARC. Daarnaast is GIA aanwezig bij de vergaderingen van het ARC en keurt de RvC het audit jaarplan (vastgesteld door de directie) goed op advies van het ARC.

B.6. Actuariële functie

De actuariële functie is belegd bij Willis Towers Watson. Deze werkt nauw samen met het interne actuaariaat van Loyalis NV. Rechten en bevoegdheden zijn in het Charter Actuaariaat vastgelegd. De actuariële functie dient zich onder andere een onafhankelijk oordeel te vormen over de toereikendheid en kwaliteit (juistheid en volledigheid) van de basisgegevens die worden gebruikt voor de actuariële berekeningen. Daarnaast richt deze functie zich op het garanderen van passende methoden, modellen, de vergelijking van best estimates met ervaringscijfers en het informeren van de directie, het management en de toezichthouder. De actuariële functie brengt jaarlijks een actuariële rapport uit waarin zij verslag doet over haar werkzaamheden.

B.7. Uitbesteding

Loyalis Schade streeft naar een integere en beheerste uitvoering van de bedrijfsactiviteiten. Uitbesteding van werkzaamheden mag hieraan geen afbreuk doen.

Loyalis Schade gaat in zijn uitbestedingsbeleid in op de voorwaarden waaronder Loyalis Schade tot uitbesteding van werkzaamheden overgaat. Hoewel goede en gegronde redenen aan het uitbesteden van werkzaamheden ten grondslag kunnen liggen, gaan met het uitbesteden van werkzaamheden risico's gepaard. Zowel het vaststellen dat gegronde redenen aanwezig zijn om tot uitbesteding van werkzaamheden over te gaan als het matigen van risico's maakt onderdeel uit van dit uitbestedingsbeleid.

Ter beheersing van de uitbestedingsrelatie kent Loyalis Schade een beleidsmatige cyclus. Deze bestaat uit het selectieproces, de governance, contractering, monitoring en rapportage. Hiervoor zijn kwalitatieve eisen aan het selectieproces gesteld. Ook zijn de belangrijkste governance-aspecten vastgelegd en is opgenomen waaraan monitoring van de uitbesteding moet voldoen. Loyalis Schade toetst meerdere keren per jaar de uitkomsten aan de evaluatie en stuurt waar nodig bij.

Uitbestede activiteiten

Onderstaand overzicht geeft inzicht in welke activiteiten Loyalis Schade heeft uitbesteed aan welke dienstverlener.

Uitbestedingspartijen Loyalis Schade

<u>Dienstverlener</u>	<u>Activiteit</u>	<u>Intern/Extern</u>	<u>Rechtsgebied</u>	<u>Verantwoordelijk management</u>
APG Asset Management N.V.	Uitvoering beleggingsbeleid	Intern	Nederland	CFRO
APG ICT N.V.	ICT dienstverlening	Intern	Nederland	COO
APG Rechtenbeheer N.V.	Uitvoering in- en excasso	Intern	Nederland	COO
Aliado B.V.	Verzuimmanagement en keuringen tbv van het verzekeringsproduct ASU	Extern	Nederland	COO
ArboNed B.V.	Schadelastbeheersing	Extern	Nederland	COO
Flynck B.V.	Callcenter werkzaamheden	Extern	Nederland	CEO
ReMedicalGroup B.V.	Medische administratie en medische beoordeling	Extern	Nederland	COO
Robidus Adviesgroep B.V.	Schadelastbeheersing	Extern	Nederland	COO

De rol van de actuariële functiehouders is belegd bij Towers Watson Netherlands B.V. Daarnaast zijn de Interne Audit activiteiten apart gepositioneerd bij APG Groep.

B.8. Overige informatie

Overige materiële informatie over het governancestelsel is niet van toepassing.

C. Risicoprofiel

Loyalis Schade geeft hoge prioriteit aan risicobeheersing. Gedegen risicomanagement stelt Loyalis Schade in staat bedrijfsdoelstellingen te behalen en te kunnen blijven voldoen aan verplichtingen jegens polishouders. Hiertoe heeft Loyalis Schade het risicomanagement dusdanig ingericht dat het risico's kan identificeren, waarderen en beheersen. Dit stelt Loyalis Schade in staat zijn risico's op een continue basis te monitoren en waar nodig acties te ondernemen wanneer risicoblootstellingen veranderen.

Loyalis Schade laat het risicokader dat voor de bedrijfsvoering wordt gehanteerd aansluiten op de regelgeving zoals die onder Solvency II van toepassing is. Binnen dit risicokader onderkent Loyalis Schade financiële en niet-financiële risico's. Financiële risico's worden gedefinieerd als risico's die inherent zijn aan de beleggings- en verzekeringsportefeuille van Loyalis Schade. Niet-financiële risico's worden onderverdeeld in operationele, strategische, compliance en overige relevante risico's.

De belangrijkste graadmeter aan de hand waarvan Loyalis Schade zijn financiële risico's en het operationele risico monitort, is de SCR: de solvabiliteitskapitaalvereiste onder Solvency II. De SCR is opgebouwd uit kapitaalvereisten voor verschillende risicocategorieën. Het feit dat het aanwezige vermogen van Loyalis Schade hoger is dan deze kapitaalvereisten, zorgt ervoor dat Loyalis Schade onverwachte verliezen die veroorzaakt kunnen worden door de verschillende risico's kan opvangen. Deze risico's worden, conform de Gedelegeerde Verordening, gekwantificeerd op basis van het verlies dat zich eens in de 200 jaar zou kunnen voordoen (de zogenoemde 99,5% zekerheid die wordt vertaald in de Value at Risk). Via correlatiematrix wordt dit getotaliseerd tot het bedrag dat in een dergelijke worst case-situatie verloren zou kunnen gaan. Loyalis Schade hanteert voor de berekening van de kapitaalvereisten het standaardmodel onder Solvency II.

Voor de meting, rapportage en mogelijke bijsturing van de solvabiliteit heeft Loyalis Schade het monitoren van de solvabiliteit geïntegreerd in zijn bedrijfsvoering. Afhankelijk van het niveau van de (verwachte) solvabiliteit worden maatregelen getroffen, zoals deze zijn gedefinieerd in het kapitaalbeleid. Dit om ervoor te zorgen dat de solvabiliteitsratio terugkeert naar minimaal het niveau van de streefsolvabiliteit. De wijze van beoordeling van risico's is gedurende de rapportageperiode niet materieel veranderd.

Het risicoprofiel van Loyalis Schade wordt bepaald door de kapitaalvereisten per risicocategorie, uiterekend met het standaardmodel onder Solvency II. Op basis van deze kapitaalvereisten is het risicoprofiel van Loyalis Schade opgebouwd uit de volgende elementen:

- verzekeringstechnisch risico (C.1)
- marktrisico (C.2)
- tegenpartijrisico (C.3)
- liquiditeitsrisico (C.4)
- operationeel risico (C.5)
- andere materiële (strategische) risico's (C.6)

De onderstaande tabel geeft de opbouw van de SCR van Loyalis Schade weer:

	31-12-2018	31-12-2017
Verzekeringstechnische risico's	190.004	178.682
Marktrisico's	55.308	59.107
Tegenpartijrisico	6.489	8.361
Diversificatie	-41.512	-42.976
Basis Solvabiliteitskapitaalvereiste (B-SCR)	210.290	203.172
Operationeel risico	7.106	7.112
Verliescompensatievermogen van technische voorzieningen	-8.017	-10.475
Verliescompensatievermogen van uitgestelde belastingen	-8.497	-14.321
Solvabiliteitskapitaalvereiste (SCR)	200.882	185.488
Minimumkapitaalvereiste (MCR)	50.220	50.387

Zoals blijkt uit bovenstaande tabel zijn het verzekeringstechnisch risico en het marktrisico materiële risico's voor Loyalis Schade. De stijging van het verzekeringstechnisch risico ten opzichte van 2017 wordt met name veroorzaakt door de groeiende portefeuille.

Het verliescompensatievermogen van technische voorzieningen heeft betrekking op de voorwaardelijke indexatie. Loyalis Schade zal, conform zijn beleid, deze indexatie opschorten/ beperken als de volgende schokken zich voordoen en het bedrag van € 10 miljoen overstijgen. Het betreft: renterisico, aandelenrisico, vastgoedrisico, kredietopslagrisico (spreadrisico), lang-levenrisico, tegenpartijrisico, valutarisico, catastroferisico, kostenrisico, arbeidsongeschiktheidsrisico, revisierisico en premie/reserverisico. Als de gehele SII-schok zich voordoet, zal helemaal niet geïndexeerd worden.

Het verliescompensatievermogen van technische voorzieningen betreft de waarde van de maatschappijwinstdeling, die in 2018 substantieel afgenomen is, met name als gevolg van de daling van de rente.

Het verliescompensatievermogen uitgestelde belastingen is per 31-12-2018 alleen bepaald op dat deel van de uitgestelde belastingen dat samenhangt met het acuut fiscaal verlies én voor zover dat fiscaal verlies onderbouwd kan worden met fiscale winst van het voorafgaand jaar (carry back). De daling van het verliescompensatievermogen uitgestelde belastingen is een gevolg van het lagere fiscaal resultaat 2018 t.o.v. 2017.

In de paragrafen C.1 tot en met C.5 worden de risico's per categorie verder toegelicht. Paragraaf C.6 gaat in op andere materiële risico's naast de Solvency II-risicocategorieën.

C.1. Verzekeringstechnisch risico

Het verzekeringstechnisch risico betreft het risico dat toekomstige uitkeringen en kosten niet kunnen worden gedekt door premie- en beleggingsopbrengsten en gevormde voorzieningen.

Het verzekeringstechnisch risico is het grootste risico voor Loyalis Schade en wordt als materieel risico onderkend.

De kapitaalvereiste voor het verzekeringstechnisch risico van Loyalis Schade bedraagt ultimo 2018 € 190 miljoen vóór diversificatie en correcties voor verliescompensatievermogen van technische voorzieningen.

De materiële verzekeringstechnische risico's waar Loyalis Schade aan blootgesteld is, zijn:

- arbeidsongeschiktheidsrisico
- werkloosheidsrisico.

Beide manifesteren zich bij de portefeuille van aanvullende arbeidsongeschiktheidsuitkeringen. Voor het werkloosheidsrisico bestaat in het Solvency II-standaardmodel geen aparte schok. Dit risico wordt geacht deel uit te maken van het premie- en reserverisico. Daarnaast is Loyalis Schade in mindere mate blootgesteld aan herzienings-, kosten- en vervalrisico. Het langlevensrisico is heel beperkt.

Verzekeringstechnische kapitaalvereiste (Solvency II)	2018			2017		
	Inkomensbescher- ming	Krediet- en borg- tocht	Totaal	Inkomens- bescher- ming	Krediet- en borg- tocht	Totaal
Arbeitsongeschiktheidsrisico	123.416		123.416	104.328		104.328
Premie- en reserverisico	78.607	832	79.439	88.015	362	88.377
Herzieningsrisico	25.342		25.342	23.098		23.098
Afkooprisico	17.555	0	17.555	19.397	0	19.397
Kostenrisico	8.581		8.581	8.535		8.535
Catastroferisico	6.026	2.450	8.476	5.576	1.252	6.828
Langlevensrisico	6.714		6.714	6.049		6.049
Diversificatie			-79.519			-77.930
Totaal			190.004			178.682

Omdat bovenstaande risico's zich redelijkerwijze niet gelijktijdig in de volle omvang zullen manifesteren, is er sprake van een diversificatie waardoor de uiteindelijke kapitaalvereiste voor verzekeringstechnische risico's lager is dan de som van de afzonderlijke bedragen.

In 2018 is het kapitaalvereiste met ruim € 11 miljoen gestegen ten opzichte van 2017.

Bij alle lopende en latente arbeidsongeschiktheidsuitkeringen loopt Loyalis Schade het risico dat er meer of langer uitgekeerd dient te worden dan verwacht, doordat er enerzijds meer verzekerden in aanmerking komen voor een uitkering en anderzijds minder uitkeringsgerechtigden revalideren (arbeidsongeschiktheidsrisico).

Dit hangt sterk samen met het beleid van werkgevers t.a.v. het ontslaan van arbeidsongeschikten, aangezien er pas recht op een uitkering van Loyalis Schade ontstaat bij ontslag vanwege arbeidsongeschiktheid.

In 2018 is dit risico gestegen (met € 19 miljoen), met name door toename van het aantal (verwachte toekomstige) claims op arbeidsongeschiktheidsuitkeringen.

Voor de latente uitkeringen aan gedeeltelijk arbeids(on)geschikten loopt Loyalis Schade daarnaast nog het risico dat uitkeringen hoger uitvallen dan verwacht. De hoogte van een uitkering is namelijk afhankelijk van de mate waarin de uitkeringsgerechtigde de resterende verdien capaciteit invult: hoe minder hij of zij werkt, hoe hoger de aanvulling vanuit Loyalis Schade is (werkloosheidsrisico). Dit risico is onderdeel van het premie- en reserverisico. Dat laatste is in 2018 gedaald met € 9 miljoen als gevolg van de gedaalde voorziening.

C.1.1. Risicobeperkende maatregelen

Ten aanzien van risicolimitering heeft Loyalis Schade beleid geformuleerd op het gebied van herverzekering, medische waarborgen en schadelastbeheersing.

Herverzekeringsbeleid

Waar nodig beperkt Loyalis Schade zijn blootstelling aan verzekeringstechnische risico's door het herverzekeran van delen van het risico. Momenteel is dit van toepassing voor de arbeidsongeschiktheidsportefeuille en het catastroferisico. Het herverzekeran van het arbeidsongeschiktheidsrisico is in 2017 uitgebreid voor de WGA-ERD-portefeuille, waarbij de risico's gespreid zijn over 3 herverzekeraars. Dit heeft weliswaar een verlagend effect op het vereiste kapitaal voor het arbeidsongeschiktheidsrisico, maar niet zodanig dat het de stijging van dit risico bij de AOV-portefeuille compenseert.

Op basis van de impact van herverzekering op financieel risico en het solvabiliteitsbeslag wordt er periodiek beoordeeld of er een noodzaak is om herverzekering uit te breiden of te beëindigen.

Medische waarborgenbeleid

Als verzekeraar kan Loyalis Schade niet alle risico's die zich aandienen accepteren. Om dit te beheersen is voor arbeidsongeschiktheidsverzekeringen voor nieuwe verzekerden een medisch waarborgen beleid ingericht. Dit is belegd bij een aparte afdeling. Loyalis Schade ziet het arbeidsongeschiktheidsrisico voor wat betreft individuele en semi-collectieve producten als een materieel risico, waarbij bij acceptatie van spijtoptanten, altijd medische waarborgen gevraagd moeten worden.

Schadelastbeheersing

Voor het AOV-product verstrekt Loyalis een budget aan werkgevers voor schadelastbeheersing (reïntegratiesubsidie). Werkgevers kunnen de kosten van preventie van arbeidsongeschiktheid en kosten van reïntegratie (curatief) tot een bepaalde hoogte declareren bij Loyalis.

C.1.2. Risicogevoeligheid

Zoals eerder al vermeld, vormen het arbeidsongeschiktheidsrisico en het werkloosheidsrisico (dat onderdeel uitmaakt van het premie- en reserverisico) de 2 grootste risico's voor Loyalis Schade. De gevoeligheid voor deze risico's komt tot uitdrukking in de berekende kapitaalsbeslagen zoals opgenomen in de tabel in paragraaf C.1. Deze zijn berekend conform het standaardmodel van Solvency II, waarbij voor het arbeidsongeschiktheidsrisico wordt uitgerekend met hoeveel de voorziening zou moeten toenemen om alle uitkeringen te kunnen voldoen als er jaarlijks 20% minder uitkeringsgerechtigden zouden revalideren dan verwacht en er gelijktijdig structureel 25% meer claims zouden worden toegekend dan

verwacht. Het arbeidsongeschiktheidsrisico is vastgesteld op € 123 miljoen. Als het volledige verliesabsorberend vermogen (€ 8 miljoen) zou worden aangewend in het geval dat dit risico zich daadwerkelijk voordoet, kan dit worden beperkt tot € 115 miljoen. Als dit scenario zich in werkelijkheid zou voordoen, dan zou de solvabiliteitsratio dalen naar (indicatief) 121%.

De gevoeligheid voor het werkloosheidsrisico is een belangrijk onderdeel van het premie- en reserverisico. Het wordt binnen het standaardmodel echter niet apart gekwantificeerd: het gehele premie- en reserverisico is het bedrag waarmee de voorziening opgehoogd zou moeten worden om alle mogelijke risico's - leidend tot hogere of meer uitkeringen dan verwacht - binnen dit deel van de portefeuille op te kunnen vangen. Het risico dat er minder van de resterende verdien capaciteit wordt ingevuld dan verwacht, is één van die mogelijke risico's. Het bedrag waarmee de voorziening opgehoogd dient te worden is € 79,4 miljoen. Als het volledige verliesabsorberend vermogen zou worden aangewend in het geval dat dit risico zich daadwerkelijk voordoet, kan dit worden beperkt tot € 71,4 miljoen. Als dit scenario zich in werkelijkheid zou voordoen, dan zou de solvabiliteitsratio dalen naar (indicatief) 140%.

C.2. Marktrisico

Marktrisico is het risico op potentiële verliezen door veranderingen in variabelen op financiële markten, zoals rentes, aandelen- en wisselkoersen, kredietopslagen en vastgoedwaarderingen.

Prudent person-beginsel

De directie van Loyalis Schade is verantwoordelijk voor het vaststellen van de voorwaarden en doelstellingen van het beleggingsbeleid waarbinnen de vermogensbeheerders van Loyalis Schade mogen opereren. Loyalis Schade stelt deze voorwaarden en doelstellingen op conform het prudent person-beginsel. Hierbij wordt rekening gehouden met het in dit hoofdstuk beschreven risicoprofiel van Loyalis Schade, risicotolerantie en bedrijfsstrategie.

Om dit te bewerkstelligen, voert Loyalis Schade periodiek een beleggingsstudie uit om te bepalen welke beleggingen het beste passen bij de verplichtingen, rendementsdoelstelling en risicotolerantie. De bij deze doelstelling behorende beleggingscategorieën en -looptijden worden in een passend beleggingsbeleid omgezet. Periodiek worden de uitvoering van het beleggingsbeleid en de naleving van de risicokaders en richtlijnen gemonitord, besproken en geëvalueerd door Loyalis Schade. Voordat nieuwe activa of instrumenten worden toegevoegd aan de beleggingsportefeuille, volgt eerst een toetsing om te zien of Loyalis Schade de risico's hiervan goed kan identificeren, waarderen en beheersen. Daarnaast voorziet het beleggingsbeleid erin dat het rendement, de kwaliteit en de liquiditeit van de beleggingsportefeuille in zijn totaliteit geborgd zijn. Als gevolg van deze prudente beleggingswijze vallen de beleggingen van Loyalis Schade binnen strikte volatiliteitskaders. Dit gebeurt onder meer door diversificatie binnen en tussen beleggingscategorieën. Bovendien wordt extra rendement enkel nagestreefd binnen de gestelde risicokaders.

Voor beleggingen die gekoppeld zijn aan verzekeringsvoorzieningen wordt bewaakt dat deze op portefeuilleniveau passen bij de aard en looptijd van deze verplichtingen. Voor voorzieningen die hun waardeontwikkeling ontleen aan bepaalde activa of indices worden de beleggingen ook zodanig aangehouden. In de beleggingsrichtlijnen is opgenomen dat derivaten alleen aangehouden mogen worden voor vermindering van risico's of doeltreffend portefeuillebeheer. Daarnaast voorzien de richtlijnen in concentratielimieten per uitgevende partij.

Kapitaalvereiste

De kapitaalvereiste voor het marktrisico van Loyalis Schade bedraagt ultimo 2018 € 55 miljoen. Het marktrisico als geheel kan worden opgedeeld in verschillende subrisico's.

De onderverdeling van het vereiste kapitaal voor marktrisico's naar de diverse subrisico's volgt in onderstaande tabel:

SCR Marktrisico	31-12-2018	31-12-2017
Kredietopslag	36.057	33.638
Rente	24.355	22.231
Vastgoed	19.711	17.373
Aandelen	784	11.166
Valuta	7	62
Concentratie	0	0
Diversificatie	-25.606	-25.363
Totaal	55.308	59.107

Het marktrisico is in 2018 € 4 miljoen afgenomen: dit komt met name door de afname van de kapitaalvereiste voor aandelen door de verkoop van het infrastructuurbeleggingsfonds.

De belangrijkste risico's waar Loyalis Schade aan blootgesteld is, zijn:

- kredietopslag (spread)
- rente
- vastgoed.

Kredietopslag

De vastrentendewaardenportefeuille van Loyalis Schade had eind 2018 een omvang van € 953 miljoen.

Vastrentende waarden	31-12-2018	31-12-2017
Staatsobligaties	331.923	290.004
Bedrijfsobligaties	382.958	330.470
Gesecuritiseerd papier	237.911	210.237
Totaal	952.792	830.711

Het belang in vastrentende waarden is toegenomen met € 122 miljoen. In 2018 is per saldo € 119 miljoen aan beleggingen gekocht terwijl de marktwaarde met € 3 miljoen toenam.

Het vereiste kapitaal voor het kredietopslagrisico wordt bepaald door het berekenen van de impact op het aanwezige kapitaal van voorgeschreven hogere opslagen voor kredietrisico. De kapitaalvereiste is afhankelijk van de marktwaarde, duration en kredietkwaliteit (rating) van een obligatie.

SCR Kredietopslag	31-12-2018	31-12-2017
Obligaties en leningen	24.166	23.784
Kredietderivaten	0	0
Gesecuritiseerd papier	11.891	9.854
Totaal	36.057	33.638

Het vereiste kapitaal voor kredietopslagen is in 2018 met € 2 miljoen toegenomen. De stijging van de kapitaalvereiste voor kredietopslagen komt met name door de gestegen omvang van de vastrentendewaardenportefeuille als gevolg van de aankopen.

Renterisico

Loyalis Schade heeft een renterisico aan zowel de actief- als passiefzijde van de balans. Aan de actiefzijde heeft Loyalis Schade vastrentende beleggingen die veranderen met de rentestand. Aan de passiefzijde worden de verplichtingen verdisconteerd met de voorgeschreven SII-rentecurve.

Het vereiste kapitaal voor het renterisico wordt bepaald door het berekenen van de impact op het aanwezige kapitaal bij voorgeschreven veranderingen in de rentecurve. Hierbij worden zowel de activa als de passiva meegenomen. Het grootste verlies na toepassing van een opwaartse schok of een neerwaartse schok van de rentecurve bepaalt het renterisico.

Impact verandering rentecurve	Netto	Activa	Passiva
Neerwaartse schok	-1.082	12.507	13.589
Opwaartse schok	-24.355	-54.927	-30.572

Loyalis Schade heeft meer rentegevoelige beleggingen (inclusief renteswaps) dan voorzieningen waardoor Loyalis Schade gevoelig is voor opwaartse renteschokken (zie paragraaf C2.2. voor verdere toelichting).

SCR Rente	31-12-2018	31-12-2017
Opwaartse renteschok	24.355	22.231

De kapitaalvereiste voor renterisico is gedurende 2018 met € 2 miljoen toegenomen doordat de rentegevoeligheid van de voorzieningen is gedaald terwijl de rentegevoeligheid van de beleggingen licht gestegen is waardoor het overschot aan rentegevoelige beleggingen is toegenomen.

Vastgoedrisico

Loyalis Schade belegt via beleggingsfondsen in vastgoed. Bij beleggingsfondsen wordt zoveel als mogelijk het doorkijk-principe toegepast. Dit houdt in dat bij het bepalen van de kapitaalvereiste gekeken wordt naar de individuele beleggingstitels binnen een fonds. De waarde van deze beleggingsfondsen bedroeg € 69 miljoen eind 2018 (2017: € 61 miljoen). Door het doorkijk-principe toe te passen en rekening te houden met eventueel aanwezig vreemd vermogen kan Loyalis Schade het belang in het onderliggende vastgoed van de beleggingsfondsen bepalen. Het belang in het onderliggende vastgoed is gedurende 2018 met € 10 miljoen toegenomen tot € 79 miljoen.

Het vereiste kapitaal voor het vastgoedrisico wordt bepaald door het berekenen van de impact op het aanwezige kapitaal bij een daling van de vastgoedprijzen met 25%.

SCR Vastgoed	31-12-2018	31-12-2017
Vastgoed	19.711	17.373

Het vereiste kapitaal voor vastgoed is € 2 miljoen gestegen. Deze stijging komt doordat het belang in het onderliggende vastgoed door positieve herwaarderingen is toegenomen.

C.2.1. Risicoconcentratie

Loyalis Schade heeft geen materiële risicoconcentraties. Vanwege de aard van de verplichtingen en het strikte risicobudget belegt Loyalis Schade circa 83% van de beleggingen voor eigen rekening en risico in vastrentende waarden. Om risicoconcentraties binnen de vastrentende waarden te voorkomen heeft de beheerder limieten per uitgegeven lening en uitgevende partij meegekregen. Deze limieten zijn afgestemd op de Solvency II-richtlijnen voor het concentratierisico. Ook binnen de overige beleggingsfondsen zijn richtlijnen ter voorkoming van risicoconcentraties opgenomen.

C.2.2. Risicobeperkende maatregelen

Loyalis Schade past risicobeperkende technieken toe op het gebied van:

- renterisico
- kredietopslagrisico
- interestresultaat.

Renterisico

Renterisico ontstaat door een verschil in de rentegevoeligheid van de beleggingen en de verplichtingen. Doordat de mogelijke opbrengst niet in verhouding staat tot het gelopen risico wordt renterisico door Loyalis Schade als ongewenst bestempeld. Het rentebeleid gaat dan ook uit van een immunisatie (op IFRS-grondslagen) van het renterisico door middel van renteswaps. Bij immunisatie worden de renteswaps zodanig aangekocht dat de rentegevoeligheid van de vastrentendewaardenportefeuille plus de renteswaps nagenoeg gelijk is aan de rentegevoeligheid van de verplichtingen.

De kaders (op IFRS-grondslagen) voor het rentebeleid staan een maximale afwijking van de rentegevoeligheid van de assets ten opzichte van de verplichtingen van 10%-punt toe. De maatstaf die hierbij wordt gehanteerd, is de verandering van de marktwaarde bij een renteverandering van 0,01%-punt (PV01).

De rentegevoeligheid van de verplichtingen op Solvency II-grondslagen wijkt af van de rentegevoeligheid van de IFRS-verplichtingen. Over het algemeen hebben de SII-verplichtingen een kortere looptijd en daardoor een lagere rentegevoeligheid. Doordat de rentegevoeligheid van de assets onder IFRS en SII gelijk is, heeft de SII-balans een overschot aan rentegevoeligheid. Hierdoor is de SII-balans gevoelig voor rentestijgingen.

Kredietopslag

Het kredietopslagrisico vloeit voort uit de gevoeligheid van de waarde van beleggingen voor het niveau en de volatiliteit van kredietopslagen boven de risicovrije rentetermijnstructuur. De belangrijkste risicobeperkende maatregel ter beheersing van het kredietopslagrisico is dat de vermogensbeheerder een maximaal risicobudget (gemeten met ex-ante tracking error) ten opzichte van het mandje swaps (risicovrije rentetermijnstructuur) heeft meegekregen.

Het mandje aan swaps is zo gekozen dat dit past bij de looptijd en rentegevoeligheid van de verzekeringsverplichtingen. Daarnaast zijn er afspraken gemaakt over welke instrumenten de beheerder mag inzetten en zijn er limieten op valuta (geen non-euro exposure) en het maximale belang in een lening of tegenpartij vastgesteld. Behoudens deze richtlijnen is de beheerder geheel vrij om de portefeuille naar eigen inzicht in te vullen.

Het belangrijkste voordeel van deze opzet in vergelijking met de traditionele strategische mix met standaard marktbenchmarks is dat de beheerder nu dezelfde doelstelling heeft als Loyalis Schade. Met een traditionele strategische mix met marktbenchmarks kan het voorkomen dat de beheerder de mix verslaat terwijl Loyalis Schade een verlies lijdt doordat de strategische mix een lager rendement haalt dan de verzekeringsverplichtingen. De beheerder moet dus bij elke beleggingsbeslissing afwegen wat de invloed is op het rendementsrisicoprofiel ten opzichte van het mandje van swaps en kan niet terugvallen op de samenstelling van de marktbenchmark.

De beheerder meet de tracking error op dagbasis en stuurt waar nodig, na afstemming met Loyalis Schade, bij. Loyalis Schade ontvangt maandelijks een rapportage waarin de handhaving van de tracking error-limiet en de overige limieten worden getoond. De handhaving van de mandaatrichtlijnen en de beheersing van het kredietopslagrisico maken beide deel uit van het interne controleraamwerk. Ook bespreekt Loyalis Schade maandelijks de ontwikkelingen op de financiële markten en de impact hiervan op de portefeuille met de beheerder.

Interestresultaat

De ontwikkeling van het totale interestresultaat (op IFRS-grondslagen) van Loyalis Schade wordt ook beheerst met een risicobudget in de vorm van een ex-ante tracking error. Het interestresultaat bestaat uit de beleggingsopbrengsten verminderd met de benodigde interest van de verzekeringsverplichtingen. De benodigde interest van de verzekeringsverplichtingen kan gezien worden als het rendement dat gehaald moet worden om de afspraken met de polishouder te kunnen waarborgen. De beleggingsportefeuille van Loyalis Schade is zo geconstrueerd dat de beleggingen op zijn minst een resultaat behalen dat gelijk is aan de benodigde interest. Daarbij is de toegestane afwijking ten opzichte van de benodigde interest gelimiteerd door het risicobudget (ex-ante tracking error). Het risicobudget voor het interestresultaat beheerst dus alle afwijkingen ten opzichte van de benodigde interest die kunnen optreden door de beleggingen. Dus niet alleen risico's met betrekking tot aandelen, kredietopslag en vastgoed worden hiermee beheerst, maar ook niet-afgedekt rente- en valutarisico.

De beheersing van het interestresultaatrisico maakt onderdeel uit van het interne controleraamwerk. Het interestresultaatrisico wordt op maandbasis gemeten, bewaakt en waar nodig bijgestuurd.

C.2.3. Risicogevoeligheid

De gevoeligheden van de Solvency II-ratio voor de belangrijkste marktrisico's van Loyalis Schade zijn in onderstaande tabel weergegeven.

Gevoeligheid SII-ratio (in %-punt)	31-12-2018	31-12-2017
Kredietopslag	-7	-6
Rente	-9	-9
Vastgoed	-2	-2
Aandelen	0	-2

De gevoeligheden zijn bepaald door de impact van het optreden van een marktschok op de Solvency II-ratio te berekenen.

Kredietopslag

De gevoeligheid van de SII-ratio voor veranderingen van kredietopslagen is bepaald aan de hand van het scenario waarbij wordt verondersteld dat de kredietopslagen voor bedrijfsobligaties en gestructureerde producten 1%-punt toenemen. Tevens wordt verondersteld dat de volatiliteitsaanpassing (VA), dit is een opslag op de risicovrije swapcurve die onderdeel uitmaakt van de voorgeschreven SII-rentetermijnstructuur, hierdoor met 0,28%-punt toeneemt. De VA-opslag hangt af van de hoogte van de huidige kredietopslagen, stijgen of dalen deze dan stijgt, c.q. daalt de VA ook. Middels de VA worden de SII-voorzieningen ook gevoelig voor kredietopslagen, net als de beleggingen. De SII-ratio van Loyalis Schade zou in een dergelijk scenario 7%-punt dalen (2017 -6%-punt). De gevoeligheid voor kredietopslagen is in 2018 niet materieel gewijzigd.

Rente

Het afdekkingsbeleid van Loyalis is gericht op het immuniseren van de rentegevoeligheid van de IFRS balans en is er dus niet op gericht om de rentegevoeligheid van de SII-ratio te beperken. Doordat de SII-verplichtingen in vergelijking met de IFRS-verplichtingen een kortere duration hebben, is de Loyalis SII-ratio gevoelig voor rentestijgingen. Daarom is de gevoeligheid van de SII-ratio voor veranderingen van de rentecurve bepaald aan de hand van het scenario waarbij verondersteld wordt dat de gehele rentecurve met 1%-punt stijgt. De SII-ratio van Loyalis Schade zou in een dergelijk scenario 9%-punt dalen (2017 -9%-punt). De gevoeligheid voor stijgende rentes is in 2018 niet materieel gewijzigd.

Vastgoed

De gevoeligheid van de SII-ratio voor veranderingen van de marktwaarde van het vastgoed is bepaald aan de hand van het scenario waarbij verondersteld wordt dat de marktwaarde van het vastgoed met 10% daalt. De SII-ratio van Loyalis Schade zou in een dergelijk scenario 2%-punt dalen (2017 -2%-punt). De gevoeligheid voor vastgoedschokken is in 2018 niet materieel gewijzigd.

Aandelen

De gevoeligheid van de SII-ratio voor veranderingen van de marktwaarde van aandelen is bepaald aan de hand van het scenario waarbij verondersteld wordt dat de marktwaarde van de aandelenbeleggingen met 25% daalt. De SII-ratio van Loyalis Schade zou in een dergelijk scenario 0%-punt dalen (2017 -2%-punt). Door de verkoop van het infrastructuurbeleggingsfonds is Loyalis Schade niet gevoelig voor veranderingen in de marktwaarde van aandelen.

C.3. Tegenpartijrisico

Tegenpartijrisico betreft de kans op verliezen als gevolg van het onverwacht in gebreke blijven of verslechteren van de kredietwaardigheid van de tegenpartijen en debiteuren van de onderneming in de komende 12 maanden. Het tegenpartijrisico dat Loyalis Schade loopt houdt met name verband met de vorderingen uit hoofde van derivatentransacties, hypotheeken, herverzekering, vorderingen op polishouders en de bankrekeningen.

De kapitaalvereiste voor het tegenpartijrisico van Loyalis Schade bedraagt ultimo 2018 € 6 miljoen. Gedurende 2018 is de kapitaalvereiste voor tegenpartijrisico € 2 miljoen afgenomen met name als gevolg van de lagere kapitaalvereiste voor hypotheeken.

Voor de berekening van het tegenpartijrisico wordt er, conform de Gedelegeerde Verordening, onderscheid gemaakt tussen 2 types tegenpartijrisico:

Type 1 betreft exposures waar in principe diversificatie beperkt is en de tegenpartij in het algemeen een kredietrating heeft. Het gaat dan om:

- herverzekeringscontracten
- derivaten
- bankrekeningen
- deposito's bij ceding institutions (herverzekering), zolang het aantal onafhankelijke tegenpartijen niet hoger is dan 15
- kapitaal, letters of credit en andere ontvangen toezeggingen welke wel opgevraagd zijn maar nog niet ontvangen, zolang het aantal onafhankelijke tegenpartijen niet hoger is dan 15
- verstrekte garanties, letters of credit, letters of comfort en dergelijke, welke afhankelijk zijn van de kredietwaardigheid van een tegenpartij

Type 2 betreft exposures die meestal zijn gediversificeerd en waarvan de tegenpartij in het algemeen geen rating heeft. Het gaat dan om:

- vorderingen op tussenpersonen
- vorderingen op polishouders, inclusief hypothecaire leningen
- deposito's bij ceding institutions als het aantal onafhankelijke tegenpartijen hoger is dan 15
- kapitaal, letters of credit en andere ontvangen toezeggingen welke wel opgevraagd zijn, maar nog niet ontvangen als het aantal onafhankelijke tegenpartijen hoger is dan 15

Het vereiste kapitaal voor tegenpartijrisico voor Loyalis Schade van € 6 miljoen ná diversificatie is onder te verdelen in € 4 miljoen type 1-tegenpartijrisico en € 3 miljoen type 2-tegenpartijrisico.

SCR Tegenpartijrisico	31-12-2018	31-12-2017
Type 1	3.874	4.175
Type 2	3.057	4.760
Diversificatie	-441	-575
Totaal	6.490	8.360

Het verlies bij faillissement (Loss Given Default, LGD) van de onderliggende type 1- en type 2-exposures volgt uit onderstaande tabel.

Loss Given Default	31-12-2018	31-12-2017
Type 1	104.513	84.266
Banktegoeden	28.544	55.203
Herverzekering	75.969	27.812
Derivaten	0	1.251
Type 2	20.377	31.735
Hypotheken	18.547	29.082
Vorderingen	1.830	2.653

Banktegoeden

Het saldo op de bankrekeningen van Loyalis Schade is in 2018 met € 26 miljoen gedaald naar € 29 miljoen.

Herverzekering

Loyalis Schade heeft als beleid een deel van de risico's te herverzekeren: dit beleid wordt periodiek geëvalueerd.

Op een deel de arbeidsongeschiktheids- en WGA-ERD-uitkeringen is een quota-share herverzekeringsconstructie van toepassing, waarbij een (tekenjaar afhankelijk) deel van de uitkering bij Gen Re en/of Vivat (oorspronkelijk Proteq) wordt geclaimd.

Door herverzekeringsconstructies wordt de technische voorziening verlaagd. De bepaling van dit deel van de voorziening (dat in de balans overigens aan de passiefzijde wordt verantwoord) gebeurt conform de uitgangspunten die bij D.2.1 zijn toegelicht. Aanvullend daarop wordt er afhankelijk van de meest recente rating van de herverzekeraars, rekening gehouden met de volgende faillissementskansen ('PD') en herstelcapaciteit bij faillissement ('RR'):

Herverzekeraar	Rating	Ratingagency	Probability Default	Recovery Rate
Proteq (onderdeel van Vivat)	BBB+	Fitch	0,240%	35,0%
Gen Re	AA+	S&P	0,006%	47,5%
Swiss Re	AA-	S&P	0,030%	42,5%
RGA Reinsurance Co.	AA-	S&P	0,030%	42,5%
SCOR Global Life SE	AA-	S&P	0,030%	42,5%
Mapfre Re	A	S&P	0,050%	40,0%
AXA France Vie	AA-	S&P	0,030%	42,5%

Verder is er met ingang van 2016 een herverzekeringscontract met RGA gesloten ter dekking van het concentratierisico binnen het catastroferisico. De risicomitigatie komt in de SCR en daarmee in de risicomarge tot uitdrukking. Het is een excess of loss constructie met een eigen behoud van € 0,5 miljoen.

De limieten zijn verdeeld over drie tranches: van € 0,5 miljoen tot € 10 miljoen, van € 10 miljoen tot € 15 miljoen en van € 15 miljoen tot € 30 miljoen. Schades boven € 30 miljoen komen voor rekening van Loyalis Schade, voor zover deze dit maximum overschrijden.

Met beide contracten - de (latente) claim op het verzekerde deel van de uitkering resp. de besparing op de solvabiliteit - wordt in de berekening van de vereiste solvabiliteit ten aanzien van tegenpartijrisico rekening gehouden.

In december 2017 is een herverzekeringscontract voor de WGA-ERD-portefeuille aangegaan voor de risicoperiode van 1-1-2017 t/m 31-12-2019. Dit betreft een 50% quota share herverzekering, verdeeld over de herverzekeraars SCOR (65%), Mapfre (20%) en AXA (15%).

Derivaten

De kapitaalvereiste voor derivaten is beperkt omdat de vorderingen gedekt zijn met onderpand en het risicomitigerende effect van de derivaten klein is. De SII-balans van Loyalis Schade kent namelijk een overschot aan rentegevoelige activa, waardoor het wegvallen van de renteswaps niet nadelig uitpakt.

Hypotheeken

Loyalis Schade belegt € 107 miljoen in hypotheeken. De hypotheekportefeuille bestaat uitsluitend uit Nederlandse hypotheeken. Het verlies bij faillissement (loss given default, LGD) van hypotheeken hangt met name af van de ratio van het hypotheekbedrag ten opzichte van de marktwaarde van het onderpand (loan-to-value, LTV). Hoe groter het gat tussen de marktwaarde van het onderpand ten opzichte van de uitstaande lening (dus hoe lager de LTV) des te meer zekerheid heeft Loyalis Schade dat in geval van wanbetaling via verkoop van het onderpand de lening toch kan worden terugbetaald. De LTV van de hypotheekportefeuille bedroeg eind 2018 70,8% en de LGD bedroeg € 19 miljoen. Bij een voorgeschreven kans op faillissement van 15% komt de kapitaalvereiste van hypotheeken uit op € 3 miljoen.

Vorderingen op polishouders respectievelijk werkgevers

Loyalis Schade heeft een beperkt debiteurenrisico. Bij risicoproducten is een klant verzekerd voor iets dat in de toekomst kan gaan gebeuren. Bij het niet-betalen van de premie vervalt de verzekering en wordt een claim niet uitgekeerd. Bij de arbeidsongeschiktheidsverzekeringen geldt hetzelfde, echter wordt onderscheid gemaakt tussen de individuele, semicollectieve en collectieve verzekeringsovereenkomsten.

- Individuele overeenkomsten brengen geen risico met zich mee, als de premie niet betaald wordt, volgt geen uitkering.
- Bij semi-collectieve overeenkomsten is de werknemer eveneens zelf verantwoordelijk voor het betalen van zijn premie en volgt bij premieachterstand geen uitkering.
- Binnen de collectieve overeenkomsten treden wel risico's op. Het is feitelijk gezien niet mogelijk om een claim van een werknemer niet uit te keren (coulance-uitkering) terwijl de werkgever geen premie heeft betaald.

C.3.1. Risicobeperkende maatregelen

Het tegenpartijrisico voor banktegoeden wordt beheerst door maximumlimieten op te stellen voor het totaalsaldo per bank. Daarnaast moeten banken aan een minimale ratingvereiste voldoen en worden ze periodiek aan een kredietanalyse onderworpen.

Het tegenpartijrisico van derivaten wordt beheerst door dagelijks onderpand (cash) ter grootte van de marktwaarde van de derivaten uit te wisselen. Vanaf mei 2016 worden renteswaps niet langer bilateraal gehandeld maar via een central clearing-organisatie waardoor Loyalis Schade geen bilateraal tegenpartijrisico meer loopt. Renteswaps die via central clearing zijn afgesloten, maken geen deel uit van de type 1-tegenpartijrisicoberekeningen.

Binnen de hypotheekenportefeuille wordt het tegenpartijrisico beheerst door richtlijnen voor het minimale belang in hypotheeken met een Nationale Hypotheek Garantie (NHG) en de maximaal toegestane Loan-to-Value voor hypotheeken zonder NHG-garantie.

C.3.2. Risicogevoeligheid

De gevoeligheden van de Solvency II-ratio voor de belangrijkste tegenpartijrisico's van Loyalis Schade zijn in onderstaande tabel weergegeven.

Gevoeligheid SII-ratio (in %-punt)	31-12-2018	31-12-2017
Banktegoeden	0	-1
Hypotheeken	-1	-2

De gevoeligheden zijn bepaald door de impact van het optreden van een tegenpartijrisicoschok op de Solvency II-ratio te berekenen.

De kredietschok van de banktegoeden bedraagt 5% van de banktegoeden. Bij de kredietschok voor banktegoeden is een kans op faillissement van 5% en het geschatte verlies in geval van faillissement van 100% gehanteerd. De gevoeligheid is 1%-punt afgenomen door het gedaalde saldo op de bankrekeningen.

De kredietschok van de hypotheekbeleggingen bedraagt 3,75% van de marktwaarde van de hypotheekbeleggingen. Bij de kredietschok voor hypotheekbeleggingen is een kans op faillissement van 15% en het geschatte verlies in geval van faillissement van 25% gehanteerd. De gevoeligheid is 1%-punt afgenomen door het gedaalde belang in hypotheekbeleggingen.

C.4. Liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico is het risico dat Loyalis Schade niet op een tijdige manier en tegen redelijke kosten kan voldoen aan zijn financiële verplichtingen richting polishouders en andere crediteuren. Liquiditeitsrisico maakt geen onderdeel uit van het Solvency II-standaardmodel.

Loyalis Schade kent drie soorten liquiditeitsrisico's:

- kortetermijnliquiditeitsrisico
- langetermijnliquiditeitsrisico
- marktliquiditeitsrisico

Kortetermijnliquiditeitsrisico kan optreden als er niet genoeg liquide middelen aanwezig zijn om in de dagelijkse liquiditeitsbehoefte te voorzien. Dit kan ontstaan door onvoorziene uitgaven, uitkeringen of bijstortingsverplichtingen van derivaten.

Langetermijnliquiditeitsrisico ontstaat wanneer de kasstroomprofielen van de activa en passiva niet goed op elkaar zijn afgestemd of door onverwachte uitkeringen aan polishouders.

Marktliquiditeitsrisico treedt op wanneer door onrust op de financiële markten de liquiditeit van bepaalde activa opdroogt. Activa die in normale rustige markten zonder veel moeite liquide gemaakt kunnen worden, kunnen in dat soort situaties helemaal niet of alleen tegen zeer hoge kosten in liquide middelen worden omgezet.

C.4.1. Risicobeperkende maatregelen

Het kortetermijnliquiditeitsrisico wordt beheerst door een minimumsaldo aan liquide middelen aan te houden zodat altijd kan worden voldaan aan de maandelijkse verwachte liquiditeitsbehoefte. Daarbovenop zit een buffer voor onvoorziene uitgaven, uitkeringen en bijstortingsverplichtingen van derivaten. Door het hanteren van deze buffer is het liquiditeitsrisico van Loyalis Schade niet materieel.

Het langetermijnliquiditeitsrisico is bij Loyalis Schade niet materieel omdat het overgrote deel van de balans wordt aangehouden in liquide assets. Bij het eventueel toevoegen van illiquide beleggingen wordt getoetst of dit past binnen de verwachte ontwikkeling van de balans.

Marktliquiditeitsrisico wordt beperkt door binnen de vastrentende waardenportefeuille activa aan te houden die naar verwachting in tijden van crisis liquide blijven. Hierbij valt te denken aan staatobligaties van euro-kernlanden (Duitsland, Frankrijk en Nederland) en bedrijfsobligaties en gesecuritiseerde leningen met korte looptijden. Loyalis Schade moet altijd een belang in liquide obligaties hebben dat groot genoeg is om gedurende 6 maanden aan de verwachte liquiditeitsbehoefte te kunnen voldoen. Doordat Loyalis Schade altijd 6 maanden aan liquiditeitsbehoefte kan overbruggen, wordt het marktliquiditeitsrisico ook niet materieel geacht.

C.4.2. Verwachte winst vervat in toekomstige premies

De Solvency II (Best Estimate)-voorziening wordt bepaald, rekening houdend met alle premies die Loyalis Schade in de toekomst nog verwacht te ontvangen, samen met de daaruit voortvloeiende uitkeringen en kosten. Zonder de toekomstige premies met bijbehorende lasten zou de Solvency II-voorziening circa € 26 miljoen hoger zijn.

C.5. Operationeel risico

Operationeel risico wordt veroorzaakt door mogelijk inadequate of falende interne processen, mensen, systemen of externe gebeurtenissen.

De kapitaalvereiste voor het operationeel risico van Loyalis Schade bedraagt ultimo 2018 € 7 miljoen. Gedurende 2018 is het kapitaalvereiste voor operationeel risico vrijwel gelijk gebleven.

Het operationeel risico heeft, gezien de relatieve hoogte, beperkte invloed op de hoogte van de kapitaalvereiste voor Loyalis Schade en wordt derhalve door Loyalis Schade in het kader van financieel risicomanagement niet als een materieel risico onderkend voor Solvency II.

Binnen de Risk Managementafdeling van Loyalis Schade, is separate aandacht voor Operational Risk Management. De belangrijkste aandachtsgebieden/risico's zijn:

- besturingsrisico
- mutatie­risico
- modelrisico
- productontwikkelingsrisico
- samenstelling personeelsbestand
- uitbestedingsrisico
- IRM-­risico (IB & BCM)
- programma- en projectrisico

C.5.1. Risicobeperkende maatregelen

Loyalis Schade brengt de belangrijkste risico's systematisch in beeld in het ORSA-proces. Daarbij wordt aandacht besteed aan de key-processen, -risico's en -controls. Bij elke vorm van risico is uitgewerkt wat de interne beheersmaatregelen zijn.

De key risico's en key controls zijn opgenomen in een risicoregister. De opzet en werking van de key controls wordt periodiek getest en hierover wordt gerapporteerd aan directie en management. Daarnaast voert GIA audits uit, worden verbeteracties (van bijvoorbeeld externe accountant en actuaris) als riskitem opgevoerd en vindt er melding en afronding plaats van incidenten.

De directie van Loyalis Schade geeft jaarlijks een In Control Statement (ICS) af voor de gehele organisatie (Loyalis NV) waarin ze ten aanzien van de financiële verslaggevingsrisico's verklaart dat de interne risicobeheersings- en controlesystemen een redelijke mate van zekerheid geven, dat de jaarrekening geen onjuistheden van materieel belang bevat en dat de risicobeheersings- en controlesystemen naar behoren hebben gewerkt.

C.6. Overig materieel risico

Onder de niet-financiële risico's classificeert Loyalis Schade naast het operationele risico, strategische risico's. Deze risico's vloeien voort uit de strategische koers van Loyalis Schade.

Strategisch risico

Strategisch risico is het risico dat strategische doelstellingen niet worden behaald als gevolg van externe veranderingen op het gebied van concurrentieverhoudingen, politieke besluitvorming, belanghebbenden, reputatie- en/of ondernemingsklimaat of het vermogen van de organisatie om zich aan deze veranderingen aan te passen. Dit komt tot uitdrukking door incompatibiliteit tussen 2 of meer van de volgende componenten:

- de strategische doelstellingen van de onderneming
- het voor het bereiken van deze doelstellingen gehanteerde beleid en de ingezette middelen
- de kwaliteit van de implementatie
- ontwikkelingen op de eigen dan wel aanpalende deelmarkten.

Door Loyalis Schade worden de volgende strategische risico's onderscheiden:

Politiek risico

Dit betreft het risico dat wijzigingen in wet- en regelgeving nadelige gevolgen hebben voor Loyalis Schade.

Bedrijfsmodelrisico

Bedrijfsmodelrisico betreft het risico dat het bedrijfsmodel onvoldoende concurrerend is, waardoor de (strategische) continuïteit van Loyalis Schade onder druk komt te staan.

Kostenbeheersingsrisico

Het risico dat de strategische kostenbeheersing onvoldoende is (dus de kosten structureel te hoog), waardoor het bedrijfsmodel van Loyalis Schade onvoldoende concurrerend is.

Aanpassingsrisico

Het aanpassingsrisico manifesteert zich wanneer de verandercapaciteit van Loyalis Schade onvoldoende is, waardoor Loyalis Schade niet (tijdig) in staat is vereiste aanpassingen in het bedrijfsmodel te effectueren.

Publiciteitsrisico

Publiciteitsrisico behelst het risico van ongewenste beeldvorming over Loyalis Schade als gevolg van interne (veroorzaakt door gebeurtenissen binnen Loyalis Schade) of externe oorzaken (gebeurtenissen die autonoom buiten Loyalis Schade plaatsvinden).

C.6.1. Risicobeperkende maatregelen

Door Loyalis Schade worden risicoanalyses uitgevoerd ten behoeve van de strategieformulering. De hierbij te onderscheiden strategische risico's hebben onder meer betrekking op de omgevingsontwikkelingen die spelen of kunnen gaan spelen op de verzekeringsmarkt.

C.7. Overige informatie

Alle materiële informatie over het risicoprofiel van Loyalis Schade is beschreven in de paragrafen C.1 tot en met C.6. Als gevolg hiervan zijn er geen bijzonderheden te melden in paragraaf C.7 van het verslag over de solvabiliteit en financiële toestand.

D. Waardering voor solvabiliteitsdoeleinden

Dit hoofdstuk bevat informatie over de waardering van de balansonderdelen. Voor elk balansonderdeel zijn de grondslagen, methoden en belangrijkste veronderstellingen opgenomen die gebruikt zijn voor de waardering van de Solvency II-cijfers.

Voor elk balansonderdeel afzonderlijk is een kwantitatieve en een kwalitatieve verklaring voor de materiële verschillen tussen de waardering volgens Solvency II en de waardering volgens IFRS opgenomen. Als de waarderingsgrondslagen voor Solvency II en IFRS gelijk zijn (of niet materieel afwijken) worden deze niet apart uitgelegd.

Waardering algemeen

De waardering van de balansonderdelen is gebaseerd op reële waarde. In D.1. is de waardering van de activa opgenomen. De waardering van de technische voorzieningen is beschreven in paragraaf D.2. Overige schulden worden in paragraaf D.3 beschreven.

Aansluiting Solvency II-balans met IFRS-balans

Onderstaand overzicht bevat een aansluiting tussen de IFRS-jaarrekening en Solvency II-cijfers. Verschillen in waardering van de technische voorzieningen voortvloeiend uit de Solvency II-regelgeving leiden tot de zogenoemde reconciliatiereserve (activa boven passiva).

Daarnaast bevat het overzicht de verschillen tussen de IFRS-jaarrekening en Solvency II-cijfers als gevolg van herclassificatie van de beleggingen. De herrubricering betreft een verschuiving tussen de liquide middelen opgenomen in de beleggingen en de liquide middelen van de beleggingen die in de IFRS-jaarrekening naar de liquide middelen zijn gehaald.

Aansluiting IFRS balans met Solvency II balans

Activa				2018	2017
	Jaarrekening	Herrubricering	Herwaardering	Solvency II	Solvency II
Latente belastingvordering (1)	0	0	0	0	0
Beleggingen (2)					
Aandelen	0	0	0	0	0
Obligaties	952.792	0	0	952.792	830.712
Beleggingsfondsen	182.174	0	0	182.174	221.568
Derivaten	5.111	0	0	5.111	4.626
Totaal beleggingen	1.140.077	0	0	1.140.077	1.056.906
Vorderingen (3)					
Vorderingen op verzekeringen	9.414	192	0	9.607	11.702
Overige vorderingen	198	-31	0	167	355
Vorderingen uit herverzekering	2.755	0	0	2.755	949
Aandeel herverzekeraars in technische voorzieningen	54.526	0	15.593	70.119	55.203
Totaal vorderingen	66.893	161	15.593	82.648	68.209
Liquide middelen (4)	28.513	-3.740	0	24.773	54.296
Totaal activa	1.235.483	-3.579	15.593	1.247.498	1.179.411

Passiva				2018	2017
	Jaarrekening	Herrubricering	Herwaardering	Solvency II	Solvency II
Latente belastingvordering (5)	-12.130	0	35.199	23.069	16.101
Technische voorzieningen (6)					
Best estimate	0	0	783.019	783.019	741.855
Risk margin	0	0	47.622	47.622	56.935
Overige technische voorzieningen	970.072	0	-970.072	0	0
Totaal technische voorzieningen	970.072	0	-139.431	830.641	798.790
Overige voorzieningen (7)	1.523	192	0	1.715	2.184
Verplichtingen (8)					
Schulden en overige verplichtingen	22.112	-3.771	0	18.341	15.151
Negatieve derivaten	2.111	0	0	2.111	1.099
Schulden en overige verplichtingen uit herverzekering	3.798	0	0	3.798	12.961
Totaal verplichtingen	28.021	-3.771	0	24.250	29.211
Totaal passiva	987.486	-3.579	-104.232	879.675	846.286
		-			
Activa boven passiva (aanwezig vermogen)	247.997	0	119.825	367.823	333.125

Reconciliatie IFRS-eigen vermogen en Solvency II-eigen vermogen

Voor een aansluiting tussen het eigen vermogen volgens de jaarrekening en volgens Solvency II wordt verwezen naar paragraaf E.1.4.

D.1. Activa

D.1.1. Solvency II-waardering voor elke materiële activaklasse

De Solvency II-cijfers zijn opgesteld op basis van reële waarde.

Activa worden opgenomen zodra het waarschijnlijk is dat toekomstige economische voordelen de onderneming zullen toekomen en het betreffende actief een betrouwbare en meetbare waarde heeft.

Activa worden niet langer opgenomen zodra alle contractuele verplichtingen zijn ingelost en economische risico's en voordelen zijn overgedragen.

Voor cijfermatige verschillen tussen IFRS en Solvency II wordt verwezen naar de tabellen opgenomen bij de inleiding van sectie D en onderstaand.

Latente belastingvorderingen (1)

Balanspost	2018				2017	
	IFRS	Herrubricering	Herwaardering	Solvency II	Solvency II	
Latente belastingvordering	0	0	0	0	0	

Voor de toelichting op de latente belastingvordering in Solvency II-cijfers wordt verwezen naar paragraaf D.3. Latente belastingverplichting (5).

Beleggingen (2)

Balanspost	2018				2017	
	IFRS	Herrubricering	Herwaardering	Solvency II	Solvency II	
Aandelen	0	0	0	0	0	
Obligaties	952.792	0	0	952.792	830.712	
Beleggingsfondsen	182.174	0	0	182.174	221.568	
Derivaten	5.111	0	0	5.111	4.626	
Totaal beleggingen	1.140.077	0	0	1.140.077	1.056.906	

De stijging van de totale waarde van de beleggingen is het gevolg van aankopen en het positieve beleggingsresultaat over 2018.

Presentatie

De rubricering is afhankelijk van het doel waarvoor de beleggingen zijn verkregen. Dit wordt bepaald bij eerste opname in de balans. Loyalis Schade classificeert zijn beleggingen in de categorie reële waardeverwerking via het resultaat. Voor deze verwerkingsmethode is geopteerd ter voorkoming van een accounting mismatch.

De aan- en verkopen van beleggingen worden verwerkt op de transactiedatum, dat wil zeggen de datum waarop Loyalis Schade zich verplicht tot aankoop of verkoop van de activa. Bij de eerste verwerking worden beleggingen gewaardeerd tegen reële waarde, zijnde de kostprijs van het verkregen actief.

Reële waardeveranderingen worden verwerkt in het geconsolideerd overzicht van het totaalresultaat in de periode waarin deze optreden.

De beleggingen kunnen worden onderverdeeld in 3 categorieën, te weten:

- zakelijke waarden
- vastrentende waarden
- overige beleggingen

Waardering zakelijke waarden

De zakelijke waarden bevatten:

1. niet-beursgenoteerde vastgoed- en infrastructuurfondsen

Beursgenoteerde aandelenfondsen worden gewaardeerd op basis van genoteerde marktprijzen (niveau 1). De reële waarde van private equity en niet-beursgenoteerde vastgoedfondsen is gelijk aan de niet-waarneembare net asset value verstrekt door de fondsbeheerder (niveau 3). Niet-waarneembare inputvariabelen kunnen worden gebruikt voor zover waarneembare inputvariabelen niet beschikbaar zijn. Hierdoor kan op de rapportagedatum toch de reële waarde bepaald worden in situaties waarin sprake is van weinig of geen actieve markt voor het actief of verplichting. De waardering is dan gebaseerd op de beste inschatting van het management die de markt zou gebruiken om tot een waardering van het financieel instrument te komen. In 2018 was er geen sprake van zakelijke waarden op niveau 1 en 2.

Waardering vastrentende waarden

De vastrentende waarden bevatten:

1. liquide obligaties
2. niet-beursgenoteerd hypotheekfonds
3. direct lending contracten

De meerderheid van de beleggingen in vastrentende waarden (beursgenoteerde obligaties en vastrentende waarden fondsen) wordt gewaardeerd op basis van genoteerde marktprijzen (niveau 1). De reële waarde van het niet-beursgenoteerde hypotheekfonds is gelijk aan de niet-waarneembare net asset value verstrekt door de betreffende fondsbeheerder (niveau 3).

Waardering overige beleggingen

De overige beleggingen bevatten:

1. beursgenoteerde futures
2. renteswaps

Deze beleggingen betreffen derivaten die worden aangehouden ter afdekking van risico's in de voorzieningen alsmede in de beleggingsportefeuille. De beursgenoteerde futures worden gewaardeerd op basis van genoteerde marktprijzen (niveau 1). De waardering van renteswaps vindt dagelijks plaats met behulp van modellen op basis van algemeen aanvaarde principes door verdiscontering van de meest actuele verwachte kasstromen met actuele en waarneembare rentecurves (niveau 2). De reële waarde is gelijk aan de niet-waarneembare net asset value verstrekt door de betreffende fondsbeheerder (niveau 3).

Alle waardemutaties van deze derivaten worden binnen de resultatenrekening direct ten gunste van c.q. ten laste van de beleggingsopbrengsten onder de categorie overige beleggingen verantwoord.

De financiële instrumenten worden tegen reële waarde gewaardeerd. In de reële waardebepaling worden naast marktwaardering tevens het eigen tegenpartijrisico alsmede het tegenpartijrisico van de tegenpartij verwerkt. Met name voor de bepaling van de reële waarde van over-the-counter derivaten is het tegenpartijrisico van belang. Aangezien Loyalis Schade dagelijks op basis van de actuele waarderingen onderpand uitwisselt met de tegenpartijen van over-the-counter-derivaten, loopt zij zeer beperkt tegenpartijrisico op deze derivaten.

Derivaten vormen een integraal onderdeel van de beleggingsportefeuille.

Derivaten worden ingezet voor het beheersen van het valuta- en renterisico en efficiënt portefeuillemanagement. Loyalis Schade gebruikt bijvoorbeeld valuta termijn contracten om ongewenste vreemde valuta posities in de beleggingen om te zetten in euro posities. Renteswaps worden ingezet om de rentegevoeligheid van de beleggingen te verlengen zodat deze overeenkomt met de rentegevoeligheid van voorzieningen van de verzekeringsproducten met als doel de balans te immuniseren voor schommelingen in rentestanden. Daarnaast kunnen beheerders derivaten inzetten om bijvoorbeeld de rentegevoeligheid of het aandelenbelang bij te sturen, hier worden veelal futures voor gebruikt.

Waardemutaties van derivaten worden verantwoord in het overzicht van het totaalresultaat.

Loyalis Schade hanteert het hiërarchische principe van waarderen. De financiële instrumenten zijn gecategoriseerd op basis van het volgende reële waarde hiërarchieoverzicht.

	Niveau 1		Niveau 2		Niveau 3		Totaal	
	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017
Zakelijke waarden	0	0	0	0	72.296	96.305	72.296	96.305
Vast-rentend	952.792	829.837	0	0	109.878	125.263	1.062.670	955.100
Overige	-854	1.199	3.853	2.328	0	0	2.999	3.527
Totale beleggingsportefeuille	951.938	831.036	3.853	2.328	182.174	221.568	1.137.965	1.054.932

IFRS 13 bepaalt dat in de toelichting van de jaarrekening, met betrekking tot items die na de eerste verwerking op reële waarde gewaardeerd worden, een onderverdeling naar 3 niveau (1, 2 en 3) moet worden opgenomen. Dit gebeurt op basis van de objectiviteit van de gegevens die zijn gebruikt bij het bepalen van de reële waarde. De objectiviteit wordt het hoogst (niveau 1) geacht bij noteringen in een actieve markt voor vergelijkbare items en het laagst (niveau 3) bij waarderingen die gebaseerd zijn op gegevens die niet op de markt waarneembaar zijn.

Gepubliceerde prijzen in actieve markten (niveau 1)

Voor reële waardebepaling op niveau 1 worden alleen genoteerde prijzen gehanteerd (niet aangepast) voor identieke activa en verplichtingen in actieve markten. Een actieve markt is een markt waar met voldoende frequentie en volume transacties plaatsvinden die op continue basis prijzen tot stand brengen. Voorbeelden zijn beursgenoteerde aandelen, obligaties en beleggingsfondsen in actieve markten.

Beleggingen van Loyalis Schade die tot deze categorie behoren zijn:

1. liquide vastrentende waarden
2. futures

Waarderingsmethode met (significante) waarneembare marktvariabelen (niveau 2)

Voor reële waardebeoordeling op niveau 2 worden andere dan de genoteerde prijzen in niveau 1 gehanteerd die waarneembaar zijn voor het actief of de verplichting, hetzij direct of indirect. Niveau 2 omvat de volgende input variabelen:

- genoteerde prijzen voor vergelijkbare (dus niet identieke) activa/verplichtingen in actieve markten
- inputvariabelen anders dan genoteerde prijzen die waarneembaar zijn voor het actief met name gebaseerd op inkomsten, rentecurven en waarneembare marktgegevens
- inputvariabelen die hoofdzakelijk afkomstig zijn uit of bevestigd worden door waarneembare marktgegevens door correlatie of andere middelen (markt-bevestigde inputs).

Beleggingen van Loyalis Schade die tot deze categorie behoren zijn:

- renteswaps
- valutatermijncontracten

Bij de waardering van renteswaps wordt de toekomstige uitwisseling van kasstromen, die zijn gebaseerd op een vaststaand rentepercentage dan wel een uit de in de markt waarneembare swaprentecurve af te leiden variabele rente, verdisconteerd met de in de markt waarneembare swaprente.

De waarde van valuta termijncontracten is af te leiden uit het verschil tussen de in het contract afgesproken wisselkoers waar tegen in de toekomst kasstromen uitgewisseld worden en de huidige wisselkoers.

Waarderingsmethode zonder (significante) waarneembare marktvariabelen (niveau 3)

Voor reële waardebeoordeling op niveau 3 wordt gebruikgemaakt van niet-waarneembare marktvariabelen voor het actief. Niet-waarneembare inputvariabelen kunnen worden gebruikt voor zover waarneembare inputvariabelen niet beschikbaar zijn. Hierdoor kan op de rapportagedatum toch de reële waarde bepaald worden in situaties waarin sprake is van weinig of geen actieve markt voor het actief of verplichting. De waardering is dan gebaseerd op de beste inschatting van het management die de markt zou gebruiken om tot een waardering van het financieel instrument te komen. Voorbeelden zijn bepaalde private equity investeringen en private plaatsingen.

Beleggingen van Loyalis Schade die tot deze categorie behoren zijn:

niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen (vastgoed, infrastructuur, hypotheek en direct lending contracten).

De reële waarde van deze beleggingen is gebaseerd op de niet-waarneembare Net Asset Value die wordt verstrekt door de beheerder van de belegging. De beheerder op zijn beurt gebruikt waarderingmodellen waarbij een significant deel van de inputvariabelen die bepalend zijn voor de waardebeoordeling niet waarneembaar zijn in de markt.

Voor een nadere (cijfermatige) toelichting wordt verwezen naar de jaarrekening 2018 van Loyalis Schade.

Vorderingen (3)

Balanspost	2018				2017
	IFRS	Herrubricering	Herwaardering	Solvency II	Solvency II
Vorderingen op verzekeringen	9.414	192	0	9.607	11.702
Overige vorderingen	198	-31	0	167	355
Vorderingen uit herverzekering	2.755	0	0	2.755	949
Herverzekeringsdeel voorzieningen	54.526	0	15.593	70.119	55.203
Totaal vorderingen	66.893	161	15.593	82.648	68.209

Er heeft een herrubricering plaatsgevonden van de voorziening dubieuze debiteuren, die in de Solvency II-cijfers conform voorschriften onder de overige voorzieningen (6) is opgenomen en in de jaarrekening bij de vorderingen is verantwoord voor een bedrag van € 192. De herrubricering onder overige vorderingen heeft betrekking op de vorderingen uit hoofde van beleggingen. Zie ook verplichtingen (8).

Verder heeft er een herwaardering plaatsgevonden op het herverzekeringsdeel van de voorzieningen. Doordat de technische voorziening onder Solvency II afwijkt van de IFRS-voorziening en het herverzekeringsdeel een bepaald percentage van de voorziening is, vindt er ook een herwaardering plaats in het herverzekeringsdeel van de voorziening.

De stijging van de vorderingen onder Solvency II in 2018 ten opzichte van 2017 heeft voornamelijk te maken met het herverzekeringsdeel van de voorziening. Het toevoegen van een nieuw tekenjaar bij WGA-ERD, waarbij sprake is van 50% quota share herverzekering, leidt ertoe dat de voorziening herverzekering met circa € 16 miljoen stijgt.

Vorderingen en nog te ontvangen en vooruitbetaalde posten onder Solvency II zijn opgenomen tegen reële waarde en daarna tegen geamortiseerde kostprijs gebruikmakend van de effectieve-rentemethode.

De voorziening voor oninbaarheid wordt gevormd als er indicaties zijn voor mogelijke oninbaarheid.

Significante financiële moeilijkheden van de debiteur, de waarschijnlijkheid dat de debiteur failliet gaat of een financiële reorganisatie ondergaat en het niet voldoen dan wel een achterstand in betalingen zijn indicaties dat de vordering oninbaar is. Het bedrag van de voorziening bedraagt het verschil tussen de boekwaarde van het actief en de contante waarde van de geschatte toekomstige kasstromen, contant gemaakt tegen de oorspronkelijke effectieve rente. Het bedrag van het verlies wordt in het overzicht van het totaalresultaat verwerkt.

Wanneer een vordering oninbaar is, wordt deze afgeschreven ten laste van de voorziening op vorderingen. Latere ontvangsten uit eerder afgeschreven bedragen worden als bate verantwoord onder de bedrijfslasten in het resultaat.

Liquide middelen (4)

Balanspost	2018				2017
	IFRS	Herrubricering	Herwaardering	Solvency II	Solvency II
Liquide middelen	28.513	-3.740	0	24.773	54.296

De herrubricering van de liquide middelen heeft betrekking op de liquide middelen uit hoofde van beleggingen.

De daling van de liquide middelen onder Solvency II in 2018 ten opzichte van 2017 is met name het gevolg van een dividenduitkering van € 15 miljoen aan Loyalis NV.

Liquide middelen bestaan uit banktegoeden, andere zeer liquide korte termijn beleggingen met een oorspronkelijke looptijd van ten hoogste 3 maanden of minder en banktegoeden in beleggingspools. Rekening-courantschulden worden opgenomen onder de verplichtingen op de balans.

De liquide middelen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde die gelijk is aan de reële waarde.

D.1.1.1. Uitgestelde belastingvorderingen

In de Solvency II-cijfers zijn geen uitgestelde belastingvorderingen opgenomen.

D.1.1.2. Holdings in verbonden ondernemingen, inclusief deelnemingen

Loyalis Schade heeft geen verbonden ondernemingen.

D.2. Technische voorzieningen

Voor Loyalis Schade zijn 2 branches onderkend. Dit zijn:

- inkomensbeschermingsverzekeringen
- krediet- en borgtochtverzekeringen

In onderstaande paragrafen is uitgegaan van deze indeling in branches.

D.2.1. Technische voorzieningen geanalyseerd voor elke materiële branche

Technische voorzieningen (6)

Balanspost	2018				2017
	IFRS	Herrubricering	Herwaardering	Solvency II	Solvency II
Technische voorzieningen	970.072	0	-139.431	830.641	798.790
Herverzekeringsdeel voorzieningen	-54.526	0	-15.593	-70.119	-55.203
Voorziening eigen rekening	915.546	0	-155.024	760.522	743.587

Onderstaand is per branche een overzicht van de technische voorziening van Loyalis Schade per 31 december 2018 weergegeven:

Technische voorziening per branche (Solvency II)

Branche (technische voorzieningen eigen rekening)	Beste schatting	Risicomarge	Totaal
Inkomensbeschermingsverzekeringen	709.857	47.403	757.260
Krediet- en borgtochtverzekeringen	3.043	219	3.262
Totaal	712.900	47.622	760.522

D.2.1.1. Grondslagen Inkomensbeschermingsverzekeringen en Krediet- en borgtochtverzekeringen

De branche inkomensbeschermingsverzekeringen bevat voornamelijk verzekeringen die aanvullen op de (boven/na-) wettelijke arbeidsongeschiktheidsuitkeringen in geval van ontslag vanwege arbeidsongeschiktheid. Daarnaast bevat het werkgeversverzekeringen die een uitkering geven ter dekking van WGA-lasten (in geval van eigen risicodragerschap) en een uitkering geven in geval van ziekte.

Bij de berekening van de beste schatting is uitgegaan van recente en op de portefeuille toegespitste kansen op overlijden en revalideren. Daarnaast is er rekening gehouden met de mate waarin gedeeltelijk arbeidsgeschikten naar verwachting hun resterende verdiencapaciteit invullen en met kosten die samenhangen met de administratie en het beheer van polissen.

Bij inkomensbeschermingsverzekeringen wordt er vanwege de korte looptijden van de uitkeringen geen rekening gehouden met kansen op overlijden en revalideren. Wel worden de kosten voor het beheer van de polissen meegenomen in de bepaling van de beste schatting.

Rentecurve

De rente waarmee de geprojecteerde kasstromen verdisconteerd worden, is ontleend aan de door EIOPA gepubliceerde swapcurve per 31 december 2018 inclusief Ultimate Forward Rate (UFR) en inclusief Volatility Adjustment (VA).

Opties en garanties

Voor de inkomensbeschermingsverzekeringen wordt een voorziening berekend ten behoeve van toekomstige, (voorwaardelijke) indexatie. Deze bedraagt € 8 miljoen en maakt deel uit van de best estimate van de branche Inkomensbescherming.

Voor krediet- en borgtochtverzekeringen is dat niet van toepassing.

D.2.1.2. Methoden

De beste schatting is de verdisconteerde waarde van de verwachte toekomstige premies, uitkeringen en kosten. Projectie van die premies, uitkeringen en kosten vindt op deterministische wijze plaats, uitgaande van de relevante kansen op overlijden en revalideren.

De waarde van opties en garanties binnen deze beste schatting wordt berekend met een stochastisch model. Voor 2.500 verschillende economische scenario's van rendementen en volatiliteiten van aandelen en rentes worden de verschillende garanties berekend en wordt de waarde ervan, gemiddeld over alle scenario's, als beste schatting gehanteerd.

D.2.1.3 Risicomarge

De risicomarge wordt berekend op basis van de in het standaardmodel voorgeschreven cost of capital methode. De jaarlijkse cost of capital is gelijk aan 6% van de jaarlijks geaggregeerde risico's (SCR). De risicomarge is de verdisconteerde waarde van de toekomstige costs of capital. De rentecurve die daarbij gebruikt wordt, is de EIOPA-curve inclusief UFR maar exclusief VA.

D. 2.2. Onzekerheid waarmee de waarde van de technische voorziening is omgeven

De onzekerheid rondom de hoogte van de technische voorziening vloeit ten eerste voort uit de onzekerheid die per definitie met de uitoefening van het verzekeringsbedrijf gepaard gaat. Door diverse niet-voorzienbare oorzaken kunnen de verzekerde risico's zich immers eerder, vaker of in grotere mate manifesteren dan vooraf verondersteld. Deze onzekerheid is een essentieel onderdeel van de Solvency II-wetgeving en wordt gekwantificeerd in de vorm van een opslag op de beste schatting, de risicomarge.

Om de onzekerheid als gevolg van een verkeerde inschatting van de technische voorziening tot een minimum te beperken, heeft Loyalis Schade een stelsel van maatregelen ingevoerd. Ten aanzien van het gebruik van polisdata zijn er in het hele proces van invoer en mutatie in de administratiesystemen tot en met ontsluiting van de data ten behoeve van de rapportages diverse controles ingericht die de juistheid en volledigheid van de data waarborgen. Daarnaast is het proces om tot een inschatting te komen van voorzienbare ontwikkelingen ten aanzien van de verzekerde risico's (het zogenoemde Grondslagenonderzoek) zowel aan een eerstelijns controle onderworpen, als aan een controle door de Actuariële Functiehouders. Hierdoor zijn de veronderstellingen op basis waarvan de technische voorziening is berekend, adequaat en passend. Om berekeningsfouten uit te sluiten, worden tot slot de resultaten uit de rekenmodellen door schaduwberekeningen gecontroleerd, zowel door de eerstelijns actuaris als door de Actuariële Functiehouders.

D.2.3. Verschillen tussen Solvency II waardering en IFRS waardering van technische voorzieningen geanalyseerd voor elke materiële branche

Onderstaand is per branche een overzicht weergegeven van de verschillen in technische voorziening van Loyalis Schade per 31 december 2018 tussen IFRS en Solvency II:

Branche	Jaarrekening	Solvency II	Vershil
Inkomensbeschermingsverzekeringen	912.553	757.260	-155.293
Krediet- en borgtochtverzekeringen	2.992	3.262	270
Totaal (eigen rekening)	915.545	760.522	-155.023

De IFRS-voorziening is hoger dan de Solvency II-voorziening doordat er een andere berekeningswijze wordt gehanteerd. De belangrijkste verschillen betreffen:

- de berekeningswijze van de IBNR-voorziening
De IBNR-voorziening bij IFRS wordt gevormd door aan de bestaande IBNR de ontvangen risicopremies voor het nieuwe tekenjaar toe te voegen. Vervolgens wordt de benodigde toevoeging aan de VPU aan de IBNR onttrokken. De IBNR-voorziening bij Solvency II wordt bepaald aan de hand van een inschatting van het aantal toekomstige schadegevallen, vermenigvuldigd met een gemiddelde schadelast per schadegeval.
- De optiewaarde van de toekomstige winstdeling maakt deel uit van de Solvency II-voorziening (€ 8 miljoen). Bij IFRS wordt geen optiewaarde meegenomen.
- Bij Solvency II wordt een rentecurve gehanteerd inclusief UFR en VA, terwijl die opslagen op de curve bij IFRS niet toegepast worden. De IFRS-voorziening is daardoor circa € 14 miljoen hoger.

D. 2.4. Matchingopslag

Voor Loyalis Schade wordt geen matchingopslag toegepast.

D. 2.5. Volatiliteitsaanpassing

Onderstaand is per productgroep een overzicht weergegeven van de impact op de technische voorziening (in eenheden van € 1.000) van Loyalis Schade per 31 december 2018 bij het achterwege laten van de VA in de rentecurve:

Branche	Solvency II	Exclusief VA	Vershil
Inkomensbeschermingsverzekeringen	757.260	769.011	11.751
Krediet- en borgtochtverzekeringen	3.262	3.262	0
Totaal	760.522	772.273	11.751

Het kernvermogen dat dient ter dekking van de SCR en Minimumkapitaalvereiste (Minimum Capital Requirement, MCR) zou door het achterwege laten van de volatiliteitsaanpassing met € 12 miljoen dalen. De solvabiliteitsratio van 180% van Loyalis Schade zou als gevolg daarvan met circa 6%-punten afnemen. MCR-ratio zou dalen met circa 29%-punten (van 718% naar 689%).

D.2.6. Risicovrije rentetermijnstructuur

De overgangsmaatregel t.a.v. de risicovrije rentetermijnstructuur wordt bij Loyalis Schade niet toegepast.

D.2.7. Overgangsaftrek

De overgangsaftrek wordt bij Loyalis Schade niet toegepast.

D.2.8. Bedragen die op herverzekeringsovereenkomsten en special purpose vehicles kunnen worden verhaald

Op een deel van de inkomensbeschermingsverzekeringen is een quota-share herverzekeringsconstructie van toepassing, waarbij een deel van iedere uitkering bij herverzekeraars wordt geclaimd.

Op een ander deel binnen deze portefeuille is een excess of loss herverzekering van toepassing waarbij uitkeringen (voor zover boven een vastgesteld bedrag) bij een herverzekeraar kunnen worden geclaimd.

Verder is er met ingang van 2017 ook een excess of loss herverzekeringscontract gesloten ter dekking van het catastroferisico. De risicomitigatie komt in de risicomarge en daarmee in de SCR tot uitdrukking.

D.2.8.1. Materiële wijzigingen in de relevante veronderstellingen die in vergelijking met de vorige rapportageperiode bij de berekening van technische voorzieningen zijn gemaakt

Vergeleken met de vorige rapportageperiode zijn de technische voorzieningen met circa € 17 miljoen toegenomen. Daarvan is +/- € 33,5 miljoen toe te wijzen aan de effecten van gewijzigde veronderstellingen, het overige heeft betrekking op bestandseffecten en wijziging van de risicomarge. De 2 gewijzigde veronderstellingen met de meeste impact betreffen de gewijzigde arbeidsparticipatiefactor (-/- € 17 miljoen) en de gewijzigde veronderstellingen voor de gemiddelde schadelast bij de bepaling van de IBNR-voorzieningen (-/- € 11 miljoen).

D.3. Overige schulden

Algemeen

De waardering van de passiva geschiedt, voor zover niet anders vermeld, tegen reële waarde. Winsten worden toegerekend aan de periode waarin ze zijn gerealiseerd. Verliezen worden verantwoord in het jaar waarin ze voorzienbaar zijn.

Een verplichting wordt verantwoord zodra het waarschijnlijk is dat dit tot een uitstroom van middelen leidt als gevolg van afwikkeling van een bestaande verplichting en de waarde van de verplichting betrouwbaar vastgesteld kan worden.

Verplichtingen worden niet langer opgenomen zodra alle contractuele verplichtingen zijn ingelost en economische risico's en voordelen zijn overgedragen.

Meer informatie over cijfermatige verschillen tussen IFRS en Solvency II vindt u in D.1.1.

Latente belastingverplichting (5)

Balanspost	2018				2017
	IFRS	Herrubricering	Herwaardering	Solvency II	Solvency II
Latente belastingverplichting	-12.130	0	35.199	23.069	16.101

Zowel in de IFRS-jaarrekening als in Solvency II-cijfers zijn belastinglatenties opgenomen voor tijdelijke verschillen tussen de boekwaarde van activa en passiva in de IFRS-jaarrekening en Solvency II-cijfers enerzijds en de fiscale boekwaarde van die posten anderzijds.

De belangrijkste tijdelijke verschillen vloeien voort uit:

- de waardering van beleggingen
- de waardering van technische voorzieningen

De herwaardering van de belastinglatentie (€ 35.199) tussen IFRS-jaarrekening en Solvency II-cijfers heeft betrekking op de vennootschapsbelasting over het verschil in de waardering van de technische voorzieningen tussen de IFRS-jaarrekening en Solvency II-cijfers.

Op grond van verrekenbaarheid met dezelfde partij vindt saldering plaats van latente belastingvorderingen en latente belastingverplichtingen. Per saldo is in de IFRS-jaarrekening sprake van een latente belastingvordering en in de Solvency II-cijfers van een latente belastingschuld.

Dit komt doordat de technische voorzieningen onder IFRS hoger zijn dan de fiscale technische voorzieningen, terwijl de technische voorzieningen onder Solvency II lager zijn van de fiscale technische voorzieningen.

Bij het berekenen van de belastinglatenties wordt rekening gehouden met het besluit van de wetgever tot geleidelijke aanpassing van het winstbelastingtarief (naar 22,55% in 2020 en 20,5% in 2021). In de bepaling van de latente belastingpositie is per onderdeel een aannahme gedaan naar de verwachte uitloop van de posities per ultimo 2018; een langzame uitloop (< 2 jaar) leidt tot een verlaging van de latente belastingpositie.

Behalve voor tijdelijke verschillen kunnen ook belastinglatenties worden gevormd voor fiscaal compensabele verliezen. Loyalis Schade heeft geen fiscaal compensabele verliezen en heeft uit hoofde hiervan dan ook geen latente belastingvordering gevormd in zowel IFRS-jaarrekening als in Solvency-II cijfers.

Voorziening pensioenverplichting en overige voorzieningen (7)

Balanspost	2018				2017
	IFRS	Herrubricering	Herwaardering	Solvency II	Solvency II
Overige voorzieningen	1.523	192	0	1.715	2.184

De herrubricering heeft betrekking op de voorziening dubieuze debiteuren die in de jaarrekening onder IFRS is opgenomen aan de activazijde van de balans bij de vorderingen voor een bedrag van € 192, zie ook Vorderingen (3).

De IFRS-voorziening betreft alleen de pensioenvoorziening.

Pensioenvoorziening

Loyalys NV is voor zijn personeel aangesloten bij Stichting Pensioenfonds ABP (kortweg: ABP) respectievelijk bij Personeelspensioenfonds APG (kortweg: PPF APG). Beide pensioenfonds hebben een toegezegde pensioenregeling. Dat geldt zowel voor de verplicht als voor de vrijwillig aangesloten werkgevers. In de terminologie van IAS 19 (International Accounting Standards) noemen we dit een defined benefitregeling.

De pensioenkosten voor het personeel aangesloten bij ABP worden door Loyalis NV (en daarmee Loyalis Schade) verantwoord als ware sprake van een defined contributionregeling.

Voor het personeel aangesloten bij PPF APG is wel sprake van een defined benefitregeling onder IAS 19. De pensioenlasten van eigen medewerkers worden conform IAS 19 voorschriften bepaald en in de jaarrekening van Loyalis Schade als zodanig verwerkt.

Verplichtingen (8)

Balanspost	2018				2017
	IFRS	Herrubricering	Herwaardering	Solvency II	Solvency II
Schulden en overige verplichtingen	22.112	-3.771	0	18.341	15.151
Negatieve derivaten	2.111	0	0	2.111	1.099
Schulden en overige verplichtingen uit herverzekering	3.798	0	0	3.798	12.961
Totaal verplichtingen	28.021	-3.771	0	24.250	29.211

De herrubricering onder schulden en overige verplichtingen heeft betrekking op de schulden uit hoofde van beleggingen.

De daling van de verplichtingen in 2018 ten opzichte van 2017 onder Solvency II is het gevolg van een daling van de schulden op herverzekeraars. De schulden aan herverzekeraars, premieafdracht WGA-ERD, zijn in 2018 op kwartaalbasis verrekend terwijl dit in 2017 op jaarbasis was.

Alle schulden en overige verplichtingen zijn opgenomen tegen nominale waarde.

D.4. Overige informatie

Er is geen overige materiële informatie met betrekking tot de gehanteerde waarderingsgrondslagen.

E. Kapitaalbeheer

E.1. Eigen vermogen

E.1.1. Doelstelling, gedragslijnen en processen bij beheer eigen vermogen

Hoofdpijnen van het kapitaal- en dividendbeleid

In het kapitaal- en dividendbeleid van Loyalis NV (en daarmee ook van Loyalis Schade) zijn de hoofdpijnen uitgewerkt met betrekking tot de minimaal gewenste (norm)solvabiliteit. Hieronder zijn de essentiële punten uiteengezet van het kapitaal- en dividendbeleid van Loyalis NV, zoals dat in 2018 gold.

Kapitaal- en dividendbeleid

Loyalis NV hanteert als uitgangspunt dat financiering van de bedrijfsactiviteiten uit eigen middelen plaatsvindt, bij voorkeur uit kapitaal dat permanent beschikbaar is zonder enige contractuele verplichtingen. In het beleid ten aanzien van dividend uitkeren is als basisprincipe opgenomen dat het volledige uit de vastgestelde jaarrekening blijvende nettoresultaat over het voorafgaande boekjaar, beschikbaar is voor uitkeren. Daarnaast kan uitkering uit bestaande reserves plaatsvinden. De RvC van Loyalis Schade kan besluiten om maximaal 50% van het nettoresultaat in te houden.

Voordat dividend wordt uitgekeerd vinden de volgende toetsen plaats:

- juridische toets (Burgerlijk Wetboek, BW) op de kapitaalpositie
- toets op de SCR-ratio: tenminste 170% (150% voor kapitaaloverhevelingen binnen Loyalis)
- uitkeringstoets:
 - toets op overschrijding wettelijke SCR-ratio (100%) binnen 1 jaar
 - toets op verwacht resultaat lopend boekjaar
 - analyse impact van UFR en VA: ook na wegvallen hiervan dient de SCR-ratio boven 100% blijven
- Liquiditeitstoets: zijn er voldoende kasmiddelen
- IFRS/EV-SCR-toets: ten minste 80% van de SCR dient gedekt te zijn door IFRS-Eigen Vermogen.

Dividend 2018

Loyalis NV keert een regulier jaarlijks dividend uit aan zijn aandeelhouder, APG Groep NV, voor zover passend binnen het kapitaal- en dividendbeleid. Over 2018 (in 2019) zal Loyalis Schade NV een dividend uitkeren van € 7 miljoen.

Normsolvabiliteit

De interne gewenste (norm)solvabiliteitsratio is bepaald op 150% van de solvabiliteitskapitaalvereiste (SCR) voor Loyalis Schade. Daarbij hanteert Loyalis Schade de standaardformule en maakt dus geen gebruik van ondernemingsspecifieke parameters noch van vereenvoudigde berekeningen.

Het beleid van Loyalis Schade is dat Loyalis Schade bij een resultaatshock ter grootte van 100% van de SCR conform het standaardmodel niet onder de MCR wil komen.

Belangrijke argumenten voor het aanhouden van een solvabiliteitsratio van ten minste 150% zijn:

- Loyalis NV heeft als uitgangspunt dat het al de bedrijfsactiviteiten uit eigen middelen financiert. Met andere woorden: terugvallen op de aandeelhouder uit hoofde van versterking van de solvabiliteit moet worden voorkomen. Loyalis NV wil niet in een situatie terecht komen van te snel noodgedwongen hard ingrijpen in het bewust gekozen risicoprofiel, waardoor mogelijk herstelpotentieel teniet gaat
- De uitkomsten van de ALM- en ORSA-studies van de afgelopen jaren
- In lijn blijven met de gemiddelde kapitaalbuffers in de Nederlandse verzekeringsmarkt.

E.1.2. Het bedrag van het eigen vermogen dat voor de dekking van het solvabiliteitskapitaalvereiste in aanmerking komt, ingedeeld per tier

Solvabiliteit

De solvabiliteit van Loyalis Schade is in 2018 toegenomen tot 180% na dividendbesluit (2017: 172%).

De ontwikkeling van de solvabiliteit kan als volgt worden toegelicht:

Vermogen voor dekking van de SCR

	31-12-2018	31-12-2017	Ontwikkeling
Beschikbaar vermogen na dividenduitkering, waarvan:	360.822	318.126	42.696
Tier 1	360.822	318.126	42.696
Tier 3	0	0	0
Solvabiliteitskapitaalvereiste (SCR)	200.882	185.488	15.394
Solvabiliteitsratio	180%	172%	8%

Het beschikbaar vermogen bestaat volledig uit kernvermogen, zijnde volgestort aandeelkapitaal, agioreserve en overige reserves.

Verloop van het beschikbaar vermogen

	2018	2017
Beschikbaar vermogen per 1 januari	333.126	293.588
Af:		
- dividenduitkering (1)	15.000	15.000
Totaal af:	-15.000	-15.000
Bij:		
- hogere waardering technische voorzieningen (2)	23.823	10.128
- totaal resultaat boekjaar (3)	25.873	44.410
Totaal bij:	49.696	54.538
Beschikbaar vermogen per 31 december vóór dividend uitkering	367.821	333.126

Dividenduitkering (1)

Loyalis Schade heeft in 2018 € 15 miljoen dividend uitgekeerd aan Loyalis NV. Daarnaast is op 3 april 2019 in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders besloten tot een dividenduitkering van € 7 miljoen over het kalenderjaar 2018.

Waardering technische voorzieningen (2)

Voor een nadere toelichting op deze ontwikkeling wordt verwezen naar sectie D.2.

Totaal resultaat (3)

Voor een nadere samenstelling van het totaalresultaat wordt verwezen naar het jaarverslag van Loyalis Schade 2018.

Loyalis Schade gebruikt de Volatility Adjustment. De impact hiervan is opgenomen in onderstaande tabel:

	2018			2017		
	Bedrag met lange-termijn-garantie-maatregelen en overgangsmatregelen	Zonder volatiliteits-aanpassing en zonder andere overgangsmaatregelen	Effect van een volatiliteits-aanpassing gelijk aan nul	Bedrag met lange-termijn-garantie-maatregelen en overgangsmatregelen	Zonder volatiliteits-aanpassing en zonder andere overgangsmaatregelen	Effect van een volatiliteits-aanpassing gelijk aan nul
Technische voorzieningen	830.641	842.601	11.960	798.790	800.711	1.921
Kernvermogen	360.822	352.008	-8.813	318.126	316.685	-1.441
Overschot van de activa t.o.v. de verplichtingen	367.822	359.008	-8.813	333.126	331.685	-1.441
In aanmerking komend eigen vermogen voor het solvabiliteitskapitaalvereiste	360.822	352.008	-8.813	318.126	316.685	-1.441
Tier 1	360.822	349.071	-11.751	318.126	316.685	-1.441
Tier 2	0	0	0	0	0	0
Tier 3	0	2.938	2.938	0	0	0
Solvabiliteitskapitaalvereiste	200.882	202.705	1.824	185.488	185.901	413
SCR-ratio	180%	174%	-6%	172%	170%	-1%
In aanmerking komend eigen vermogen voor het minimumkapitaalvereiste	360.822	349.071	-11.751	318.126	316.685	-1.441
Minimumkapitaalvereiste	50.220	50.676	456	50.387	50.480	93
MCR ratio	718%	689%	-30%	631%	627%	-4%

Het volledig wegvallen van de Volatility Adjustment zou de solvabiliteitsratio van Loyalis Schade beperkt negatief beïnvloeden.

E.1.3. Het bedrag van het kernvermogen dat voor de dekking van de minimumkapitaalvereiste in aanmerking komt, ingedeeld per tier

Minimumkapitaalvereiste (MCR)

De MCR wordt separaat berekend (op basis van premies, voorzieningen en risicokapitaal) en is begrensd in een bandbreedte van 25-45% van de SCR.

Vermogen (na voorgenomen dividend) voor dekking van de MCR

	31-12-2018	31-12-2017	Ontwikkeling
Beschikbaar vermogen (tier 1)*	360.822	318.126	42.696
Minimumkapitaalvereiste (MCR)	50.220	50.387	-167
Ratio	718%	631%	87%

*) Voor de MCR wordt het tier 3-vermogen niet meegeteld.

E.1.4. Verschil tussen het in de jaarrekening opgenomen Eigen Vermogen en het positieve verschil van activa ten opzichte van verplichtingen

Reconciliatie IFRS eigen vermogen en SII vermogen

	31-12-2018	31-12-2017
Eigen vermogen IFRS	247.996	237.125
Herwaardering technische voorzieningen (netto)	119.825	96.001
Beschikbaar vermogen Solvency II (SCR) vóór dividenduitkering	367.821	333.126
Dividenduitkering boekjaar 2017 (1)	0	-15.000
Dividendbesluit boekjaar 2018 (2)	-7.000	0
Beschikbaar vermogen Solvency II (SCR) ná dividenduitkering	360.821	318.126

Dividenduitkering boekjaar 2017 (1)

Loyalis Schade heeft in 2018 € 15 miljoen dividend uitgekeerd aan Loyalis NV.

Dividendbesluit boekjaar 2018 (2)

Op 3 april 2019 is in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders besloten tot een dividenduitkering van € 7 miljoen over het kalenderjaar 2018.

De materiële verschillen in waardering tussen de jaarrekening volgens IFRS-standaarden en die volgens Solvency II alsmede een toelichting hierop, zijn opgenomen in de tabellen bij sectie D.

E.2. Solvabiliteitskapitaalvereiste en minimumkapitaalvereiste

Algemeen

Deze paragraaf geeft inzicht in de solvabiliteitskapitaalvereiste en de minimumkapitaalvereiste. Daarbij zijn de verschillen tussen de stand per ultimo 2017 en 2018 weergegeven in het onderstaande overzicht.

	31-12-2018	31-12-2017
Verzekeringstechnische risico's	190.004	178.682
Marktrisico's	55.308	59.107
Tegenpartijrisico	6.489	8.361
Diversificatie	-41.512	-42.976
Basis Solvabiliteitskapitaalvereiste (B-SCR)	210.290	203.172
Operationeel risico	7.106	7.112
Verliescompensatievermogen van technische voorzieningen	-8.017	-10.475
Verliescompensatievermogen van uitgestelde belastingen	-8.497	-14.321
Solvabiliteitskapitaalvereiste (SCR)	200.882	185.488
Minimumkapitaalvereiste (MCR)	50.220	50.387
Netto toekomstige discretionaire uitkeringen	8.017	10.475

Toelichting op de ontwikkeling van de Solvabiliteitskapitaaleis

De kapitaalvereiste is in 2018 toegenomen tot € 201 miljoen (2017: € 185).

Deze vereiste is risico gebaseerd en daarmee een weerspiegeling van de financiële risico's die door middel van het standaard model worden vertaald. In de ORSA is de toepasbaarheid van deze standaardformule nader geanalyseerd. Loyalis Schade acht de standaardformule voldoende geschikt.

Met name de verzekeringstechnische risico's zijn gestegen. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar sectie C.

Het geaggregeerde aan te houden solvabiliteitskapitaal wordt nog verlaagd met de waarde van de voorwaardelijke indexatie (verliescompensatievermogen van technische voorzieningen). Deze waarde is in 2018 gedaald door de gewijzigde economische scenario's en wijzigingen in het polisbestand per ultimo 2018. Bij Loyalis Schade is dit identiek aan de netto toekomstige discretionaire uitkeringen. De directie bepaalt of en in welke mate de uitkeringen worden geïndexeerd.

Op basis van de guidance van DNB is voor het verliescompensatievermogen van uitgestelde belastingen per ultimo 2018 een bedrag van € 8 miljoen (2017: € 14 miljoen) opgenomen.

Vooruitblik

Ten aanzien van 2019 is de verwachting dat de solvabiliteit van Loyalis Schade nagenoeg gelijk blijft bij ongewijzigde overige omstandigheden. De verlaging van de UFR per primo 2019 met 0,15% zal de solvabiliteitsratio beperkt negatief beïnvloeden.

Belangrijkste gevoeligheid is het arbeidsongeschiktheidsrisico. Een abrupte stijging van het aantal claims kan ertoe leiden dat de SCR-ratio zonder managementactie daalt onder de 150%. Voorbeelden zijn een 10% stijging van het aantal claims of 25% daling van de arbeidsparticipatiefactor. Resumerend blijft de solvabiliteitsratio stabiel tenzij er zeer impactvolle gebeurtenissen plaatsvinden. In het kapitaal- en dividendbeleid is een aantal acties geformuleerd, dat de ratio weer tot boven de 150% zal laten stijgen.

Minimumkapitaalvereiste

Minimumkapitaalvereiste	2018		2017	
	Netto (exclusief her- verzekering/SPV) beste schatting en technische voorzieningen als geheel berekend	Netto geboekte premies in de afgelopen 12 maanden (exclusief herverzekering)	Netto (exclusief her- verzekering/SPV) beste schatting en technische voorzieningen als geheel berekend	Netto geboekte premies in de afgelopen 12 maanden (exclusief herverzekering)
Inkomensbeschermings- verzekeringen en proportionele herverzekeringen	123.394	6.567	142.461	9.250
Krediet- en borgtochtverzekeringen en proportionele herverzekeringen	3.043	2.085	3.042	1.723
MCRNL Resultaat	17.497		20.182	
MCRL Resultaat	31.080		30.205	
Verplichtingen met winst- deling – gegarandeerde uitkeringen	0		0	
Verplichtingen met winst- deling – toekomstige discretionaire uitkeringen	0		0	
Aan indexen of beleggingen gekoppelde verplichtingen	0		0	
Overige levens- en schadeverzekerings- en herverzekerings- verplichtingen	586.462		541.149	
Totaal risicobedrag voor alle levensverzekerings en herverzekerings- verplichtingen		26.806.350		26.916.026
Lineair minimumkapitaal- vereiste	48.577		50.387	
Solvabiliteitskapitaalvereiste	200.882		185.488	
Bovengrens minimumkapitaalvereiste	90.397		83.470	
Ondergrens minimumkapitaalvereiste	50.220		46.372	
Gecombineerd minimumkapitaalvereiste	50.220		50.387	
Absolute ondergrens van het minimumkapitaalvereiste	3.700		3.700	
Minimumkapitaalvereiste	50.220		50.387	

E.3. Gebruik van de ondermodule aandelenrisico op basis van looptijd bij de berekening van de solvabiliteitskapitaalvereiste

Dit is niet van toepassing op Loyalis Schade.

E.4. Verschillen tussen de standaard formule en ieder gebruikt intern model

Dit is niet van toepassing op Loyalis Schade.

E.5. Niet-naleving van de minimumkapitaalvereiste en niet-naleving van de solvabiliteitskapitaalvereiste

Loyalis Schade leeft zowel de minimumkapitaalvereiste als de solvabiliteitskapitaalvereiste na. Dit gold zowel voor 2017 als 2018.

E.6. Overige informatie

Loyalis Schade heeft geen andere materiële informatie over zijn kapitaalbeheer.

Afkortingenlijst

ABP	Stichting Pensioenfonds ABP
AFM	Autoriteit Financiële Markten
ALM	Asset Liability Management
AOV	Arbeidsongeschiktheidsverzekering
APG	Algemene Pensioen Groep
ARC	Audit & Risk Committee
BAC	Balansadviescommissie
BW	Burgerlijk Wetboek
CEO	Chief Executive Officer (directievoorzitter)
CFRO	Chief Financial & Risk Officer (directeur Finance & Risk Management)
CLT	Compliance, Legal & Tax (afdeling)
COO	Chief Operations Officer (directeur Operations en IT)
DNB	De Nederlandsche Bank
EER	Europese Economische Ruimte
EIOPA	European Insurance and Occupational Pensions Authority (Europese toezichthouder)
EV	Eigen vermogen
EV	Eerlijke Verzekeringswijzer
GIA	Group Internal Audit
GBP	Great Britain pound
HR	Human Resources
IAS	International Accounting Standards
ICS	In Control Statement
IFRS	International Financial Reporting Standards
LAC dt	Loss absorbing capacity deferred tax
LGD	Loss Given Default
LTV	Loan-To-Value
MCR	Minimum Capital Requirement (minimumkapitaalvereiste)
MVO	Maatschappelijk verantwoord ondernemen
NAV	Net Asset Value
NHG	Nationale Hypotheek Garantie
NPS	Net Promotor Score
OECD	Organisation for Economic Cooperation and Development (Organisatie voor economische samenwerking en ontwikkeling)
ORSA	Own Risk and Solvency Assessment
PE	Permanente Educatie
PPF APG	Personeelspensioenfonds APG
QRT	Quantitative reporting template
RAP	Risico Allocatie Platform
RMC	Risk Management Committee
RvC	Raad van Commissarissen
SII	Solvency II
SCR	Solvency Capital Requirement (solvabiliteitskapitaalvereiste)
SIRA	Systematische Integriteit Risico Analyse
UFR	Ultimate Forward Rate
USD	United States dollar
VA	Volatility Adjustment (Volatiliteitsaanpassing)
VDBO	Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling

Wft	Wet op het Financieel Toezicht
WGA	Werkhervattingsregeling gedeeltelijk arbeidsongeschikten
WIA	Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen